

ВІРЯ

КИДУРЯ

РІК 1965

ч. 10-11 (142-143)

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ.

● † Д-р Іван Верхомін. У четвер 5-го серпня 1965 р. в Роял Александр Шпиталі на 66 році життя помер широкознаний лікар і громадський діяч Іван Верхомін.

Покійний був активним в політично-громадському, як загально канадському, так і в українському, зокрема в українському церковно-релігійному житті. Він був активним членом багатьох медичних канадських товариств. Він був не тільки активним, а й провідним членом Товариства Українців Самостійників, Інституту Св. Івана, Катедральної Громади Св. Івана, членом Консисторії УГПЦ в Канаді, Взаємної Помочі, Головою Комітету Сприяння УНРаді, Головою Едмонтонського Відділу КУК, членом Т-ва Українських Пionерів на Альберту, членом Лікарського Українського Т-ва Північної Америки та інших багатьох організацій. Він був одним із найбільших меценатів (жертоводів) на Інститут Св. Івана, Катедру Св. Івана, Колегію Св. Андрія, Консисторію УГПЦ в Канаді. Та інші організації й інституції.

Народився він року 1899-го в селі Маковеєвсько, Ярославського повіту Західної України. До Канади прибув в 1912 році 12-ти літнім хлопцем. Року 1927-го скінчив медичний відділ Албертійського Університету, і від того часу мав власну лікарську практику спочатку сам, а пізніше на спілку з д-ром Н. Голубицьким.

Похованний у суботу 7-го серпня.

Покійний залишив по собі осиротілих дружину Емму, доньку Олену, чотирьох синів і рідну сестру Марію Пил.

● † В. Залозецький. Професор д-р Володимир Залозецький, відомий учений і громадський діяч. Батько зеленої Буковини, помер несподівано від серцевої атаки у м. Іспер, Дол. Австрія, дня 13 липня 1965 р. о год. 8.30 вечері. Покійний був у Іспер з дружиною на вакаціях. Похорон відбувся в Іспер дня 16-го липня.

● Забувають українську мову! Статистика урядова подає, що в Канаді проживає 500.000 українців, з них українською мовою говорить 316.000, а 184.000 вже свою мову забули. Цифри приблизні.

Глибоко віримо, що хто забув, той може й пригадати, і всі українці в Канаді будуть говорити і українською мовою!

● 85-ліття С. Людкевича. З великим успіхом пройшли у Львові авторські концерти народного артиста композитора С. П. Людкевича, присвячені його 85-літтю. Ювілейні кон-

церти відбулися також в Дрогобичі, Стриї, Роздолі.

● Проф. Валеріян Ревуцький, проф. Ванкуверського університету, вивчає тепер Історію українського професійного театру, яку видасть англійською мовою. Проф. В. Ревуцький об'їздить більші бібліотеки Едмонтону, Вінніпегу (бібліотека М. Іларіона) й ін.

Батько В. Ревуцького, проф. VII гімназії в Києві Дмитро Ревуцький і мати Марія були забиті в Києві німцями 29-го грудня 1941 року за націоналізм...

● Мистець Лев Гец. Як повідомляє Варшавський український тижневик "Наше Слово", 13 червня 1965 р. відзначено в Krakові ювілей 50-річчя мистецької творчості відомого українського мистця Лева Геча. Лев Гец народився 1896 року у Львові. Студіював малярство у майстра Олекси Новаківського, а потім в Академії Мистецтва у Krakові, яку закінчив у 1924 році. Був учителем гімназії в Сяноці. В 1930 році заклав Лемківський Музей в Сяноці і керував ним упродовж 15 років. Зібрав у цьому музеї близько 8 тисяч експонатів.

● Славістика Манітобського Університету. На новий академічний рік 1965-1966 поширило склад викладачів Департаменту Славістики. Головою залишається проф. Яр. Рудницький, почесним професором буде далі Митрополіт Іларіон (д-р Ів. Огієнко), професором-асистентом — Яр. Розумний, а лектором Г. Д. Вібе. Крім цього викладатимуть: О. д-р Ол. Баран й пані I. Tarновецька. Помічником-стипендистом (феллов) затверджено В. Карпяка.

● Оноре де Бальзак у Верхівні. На околиці села Верхівня, Ружинського району на Житомирщині, серед розкішного парку височить двоповерховий будинок — колишній палац Ганскої. В цьому палаці в 1847-1850 роках жив і працював великий французький письменник Оноре де Бальзак. Тут він написав ряд всесвітньовідомих творів, що ввійшли в "Людську комедію", зокрема п'есу "Мачуха". Тепер у будинку — сільськогосподарський технікум. Ale є в ньому кімната, яку відвідують екскурсанти. Старовинним круглим столиком, свічником, годинником, картинами, що зберігаються тут, користувався колись Бальзак. В кількох шафах — твори Вольтера, Дідро, Шекспіра. Кожій з цих книжок щонайменше 150-200 років, на берегах вони мають помітки, зроблені рукою

(Закінчення на ст. 3 обортки)

ВІРА Й КУЛЬТУРА

FAITH AND CULTURE

МІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ ДУМКИ Й КУЛЬТУРИ
ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО БОГОСЛОВСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., чвертьрічна 1 дол.

Окреме число 40 центів.

Адреса: 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada. Телефон JU-9-1606

Authorized as second class mail, Post Office Department, Ottawa, and for payment of postage in cash.
Printed by The Christian Press Ltd., Winnipeg, Canada

Рік XXVIII August-September — Серпень-Вересень, 1965 р. Ч. 10-11 (142-143)

ДЕННИК МОСІЇ ДУШІ.

XV.

У СОНЯЧНІЙ КАНОРІ.

1. Я ПРАГНУ, ГОСПОДИ, ТВОРИТИ...

Сонет.

Я прагну, Господи, творити,
Співати Тобі всім серцем хочу:
Дай сили світові служити,
Снагу подай мені пророчу!...

Навчи з Тобою разом жити,
І я всім серцем зарокочу, —
Тебе і світ Твій полюбити,
Із дороги цеї я не збочу!

Подай мені могутні крила,
І серце зоряне подай, —
Нехай заб'є в душі всесила,
Нехай засяє мені Рай, —
І я шутну Уверх до Неба,
До Батька Рідного — до Тебе!
31.VII.1965. Кенора, Онт.

2. КЕНОРА, ОНТ.

Уся зелена, серед бору,
Убрала в віковічні скелі,
Кенора пнеться попри гору
І в озера дивиться веселі...

Кругом ліси, кругом каміння,
І тихо-тихо скрізь, як в усі...
І чути п'єрвісні Веління,
Що дишуть тут в Святому Дусі!...
31.VII.1965. Кенора, Онт.

3. У ХРАМІ.

Джерелом ллються звуки Хору,
І Молитва ревна чудодіє,
І через Святість неозору
В душі Блаженство тихо спіє...

Я чую, як зростають крила,
І всі імчимося ми до Неба,
І Благодать наас підхопила,
І ми линем з Гімнами до Тебе!...

Кругом ліси і скелі вічні
До Бога линуть разом з нами,
І чути Пісні тогобічні,
І бринить Благання Діви-Мами!...
1.VIII.1965. Кенора, Онт.

4. УГОРУ ДО НЕБА!

Я силкуюсь на душі впливати
І весті їх Угору до Неба, —
В допомозі мені Церква-Мати,
Щоб всіх чистих повести до Тебе!...

Я стою при Господнім Престолі,
В моїм серці — усі мої вірні,
І ми склали жалі свої й болі,
Немов Батеньку діти покірні!...

А до нас приєднались в Молитві
Всі озера і бори зелені,
Поспішають у ревній гонитві,
До води мов поспраглі олені!...

І в Молитву вся наша істота
Занурйлась, немов би в озерці, —
Позабута вся земна скорбота,
І ширяє Святий Дух у серці!...
1.VIII.1965. Кенора, Онт.

XVI.**СВОБОДА.****Поема серця і душі.****1. СВОБОДА — ТО СОНЦЕ.**

Як сонце промінем заграє,
І тепло по Світові поліне, —
Усе в природі оживає,
І все під сонцем відпочине!...

Бо сонце красне — то Свобода,
Христом людіні дана Воля:
На розвій — зоряна погода,
На щастя всім — родюча Доля!...

Свобода — поступу основа,
Розв'ю Світу — мати рідна,
Свобода — Заповідь Христова,
Як та роса в пустелі плідна!...

Від сонця в Світі все зростає,
Від Волі ліне все до Неба:
Свобода — щастя нам безкрайна,
І пряма доріженька до Тебе!...

13.IX.1961.

2. СВОБОДА — СЕРЦЕ ВСЕНАРОДНЕ

Над чесне все — незламна Воля,
Над все Святе — ряснá Свобода, —
Як буйний вітер серед поля,
Як пісня рідного нарбду!...

Хто вітер буйний переможе,
І пісню рідну переплаче?
Тобі Одному тільки, Боже,
Віддам я серденько юначе!...

Свобода — серце всенародне,
Не віддавай його нікому, —
Воно, як твориво Господнє,
Тріпоче хай Тобі Одному!...

8.I.1962.

3. СВОБОДА — ДУХОВІ ОСНОВА

Мене створив Ти вільним, Боже,
І Своєго Духа в мене вклав, —
Насильне все — мені негоже,
Бо Ти душі Свободу дав!

Душа від Господа в людяні,
Свободу в ней вклав Творець, —
Душа і Воля — дві Святині,
В один поєднані Вінець!

Свобода — духові основа:
Як вільний дух, то вільні всі,
І Воля вольна Христова
Цвіте в душі в усій Красі!

Основа Світові — Свобода,
У ній купається наш дух,
Неволя ж — поступу колода,
Неволя — творчості обух!

Душа народові — то Воля,
Й основа поступу — вона:
Вона щаслива світу Доля,
Як красне сонечко ясна!
31.I.1963.

4. Я НЕ РАБ!

Усе життя я раб неволі,
І Вічного зробить не в силі, —
Ми всі раби, голодні й голі,
Життям дияволу лиш милі...

З народження і до могили
Я раб життя, невільник світу, —
А для природи раб безсилій
Ще від Предвічного Обіту...

В повітрі можу я літати
І плівати попід водою, —
Та все ж... могила мені мати,
До неї мчусь без перебою...

О ні!... Та ж Бог мене в Опіку
Ще з першим криком взяв за сина,
І Він мій Батько аж довіку,
Й до Нього з гробу я полину!...

І я не раб, — я син Господній,
Я Образ і Подібна Божа, —
І не корюсь я тварі жодній:
Мені Господь Святий за Бóжа!...

8.I.1962.

5. СВОБОДА ДУХА.

Свобода духа — це Свобода,
Яку Господь нам шле у Дарі,
Й до неї кличе вся природа,
Коли ми з Господом упарі...

Коли я з Господом в супружі,
Тоді в мені буяє сила, —
І ми з Свободою як друзі,
До Сонця линемо на крилах!...

Свобода духа — це основа
Життя і творчости людяні, —
Найбільша Заповідь Христова
Від первовіку і донині!

Сам Бог Свободу посилає
Усьому світу для розвою, --
Щоб мали щастя ми беззкрає
В єднанні, Господи, з Тобою!

Господь дав світові Свободу,
Щоб він зростав у вольній Волі, --
Неволя ж Всесвіту на шкоду,
І люди в ній — бездолыні молі!...
23.IV.1965.

6. НАЙБІЛЬШИЙ БОЖИЙ ДАР — СВОБОДА.

Найбільший Божий дар — Свобода,
Життя основа від Творця, —
Вона Вселенної природа,
Що Вгору ліне без кінця!

Як буде Воля поміж нами,
Тоді людина буде повна, —
До Щастя всім не буде тāми,
І буде путь життя любовна!...
1963.

Як буде Воля панувати,
То запанує й мир у світі, —
І усміхнеться Скорбна Мати,
І будуть бідні всі пригріті!...
1963.

7. ПРАВДИВА СВОБОДА.

Нічого для себе не хочу, —
Хай буде лих Богові Слава!
Від цього до гробу не збочу, —
Це путь моя мила й хупава!...

Усе лиш для Господа Бога
На службі відданій народу, —
Людяні едина дорога
Здобути душевну Свободу!...

Тоді тільки чую я Волю,
Коли вже не прагну нічого:
Немає ні суму, ні болю, —
Я повний Спокію Святого!...
16.VIII.1958.

Нічого для мене не треба,
Нічого собі не збираю, —
Виконую Зáповідь Неба,
І в цьому Свобода без краю!...
16.VIII.1958.

8. ВОЛЯ.

Без Волі Щастя не буває
Бо Щастя людське — в повній Волі,
У Волі — спóкій-мир без краю,
Хоч ми були б голодні й голі!...
16.VIII.1958.

Тирáни Волю відібрали,
І скрізь шаліє диктатура:
Людей кусають як шакали,
І всі в страху: ой пряне буря!...
16.VIII.1958.

І люди сталися бездушні,
Як та усохла деревина:
Так ніби проводу й послушні,
Але у серці хуртовини...

Життя без Бога — неможливе,
Без Волі не буває Щастя:
Господь — то Щастя й Волі злива,
Для серця спраглого — Причастя!
25.I.1965.

9. УСЕ ВПЕРЕД.

Усе вперед іде Людина,
Все духом вищиться й зростає,
І путь для зросту їй єдина:
Поєднання з Творцем беззкрає!...

Душа Людини мчиться Вгору
Пізнать свого Творця і Бога:
Його Істоту неозору,
І дé для поступу дорога...

І людський дух зростає вічно,
І душа стається досконала:
І Людина бачить Тогоїчне,
І на крилах мчить до Ідеала!

Усе вперед іде Людина,
Все духом вищиться й зростає,
І путь для зросту їй єдина:
Поєднання з Творцем беззкрає!
17.X.1964.

10. НА СЕЛІ.

Не знаєм радості нікóли,
Життя минає в боротьбі:
Усе цвіте й гуде навколо,
А серце мліє у журбі...

Бо голод шкіриться повсюди,
І не гріє сонечко ясне,
І в тузі рвуться кволі груди,
Чи лихоліття промине...

І зима холодна навалила
І всіх чавила, навісна,
І терпіти більш було не сила, ---
І село прокинулось за сна!...

**

Та враз з'єдналися всі до Волі,
І тирана скинули у мить, —
І вчора ще голодні й голі,
Знаходять стежку вільно жити!...
8.II.1964.

11. РОЗІЙШЛИСЬ...

Ой розійшлися пани і люди,
Як дві гіллячки в деревині, -

І що ж то станеться, що буде,
Бож не зійшлися вони ще й нині?...

Пані і люди — дві породі,
Розпались — дві горі високі, —
І тепер повісти правду годі,
Чи не розбіглись в різні боки?

Ой не зросте гора з горою,
І віки розхόдження готові, —
І буде сва́роқ, буде й бою,
І забулькочуту ріки крові...

Пані і люди спередвіку
Один до одного — вовками...
І де знайти на згоду ліку,
Коли для неї вічні тами?...
1.IV.1964.

12. ВОЛІ ТА Й ВОЛІ!...

Я молюся за всіх в світі бідних,
Я молюся за всіх, хто без Волі, —
Я молюся за них як за рідних,
І благаю усім Щастя й Долі!...

Розкуй, Господи, всякі кайдані,
І порвій обездоленим пута, —
Нехай згинуть на світі тирани,
Хай воскресне людина закута!...

Погаси, Боже, люті пожари,
Хай зодягнуться бідні та голі,
Припини смертоносній чвари
І дай світові Волі та й Волі!...
3.X.1961.

13. УДАРИТЬ ГРІМ...

Нехай, нехай ще більш шаліє
Поміж людьми неправда лютя, —
Господня Правда он же мріє,
Хоч всі віки була закута!...

Ударить грім, і сонце згаєне,
І прийде край для Змія-Вожа,
І розцвітеться все Прекрасне,
Як та липнева вонна рожа!...

І згинуть всі враги Христові,
І богоборці поєзникають,
І люди всі у Вдячнім Слові
Творцеві Гімни проспівають!...

І Свобода сонечком заграє,
І зросте трояндно Воля всюди,
І Щастя розцвіте безкрайе,
І люди знову стануть люди!...
24.V.1964.

14. ДЕСПОТ.

Немає Правди там ніколи,
Де партія одна керує, —

Вона все чинить як монголи,
І людської Совісті не чує!

Де партія одна в державі,
То там неправда і обмання, —
Вона керує у неславі,
І на плечі пінется всім за пана!...

Коли стає одна людина
В державі деспотом на чолі,
Тиранська вродиться година,
І будуть всі без хліба й Волі!...

Тиран в безумстві виступає
І на впроти Господа Святого, —
І миру світові немає,
І Воля губиться за нього...

21.IV.1965.

15. ЦЕ СВЯТОТАСТВО — СМЕРТНА КАРА.

Хто має право одібрать
Життя, Святіший Дар Господній? —
Хіба останній людський татъ,
Бездушний вібллюдок нарідній!...

Від Духа Божого життя,
І відняти його не можна брату, —
Найбільший злодій той суддя,
Який засуджує на страту...

Судить на смерть — найбільший
гріх,
Бо святотатство — смертна кара:
У ній диявол переміг
Господнього людіні Дара!...

Найбільший гріх — на смерть
судіть,
Ти судиш тим Святого Духа, —
Хіба що в тебе Совість спить,
І ти в переступах по вуха...

Хто ж має право одібрать
Життя, Святіший Дар Господній? —
Хіба останній людський татъ,
Бездушний вібллюдок нарідній!...
11.VI.1962.

16. ЩОБ ВОЛЯ ЗАЦВІЛА ПОВСЮДИ.

Неправда скрізь, і скрізь обмана,
Людина їде на людині, —
І в кожного ятритися рана,
І стопудовий горб на спіні...

І коли та Правдоњка воскресне
І запанує в нас на світі, —
І все Святе, і все Небесне
Ta розцвітеться в пишнім квіті?...

Чекаєм, Господи, чекаєм, —
 Пошли нам Правдоңука на люди, —
 Щоб нам запахло Божим Раєм,
 І Воля зацвіла повсюди!...
 24.V.1964.

17. ЦАРСТВО БОЖЕ.

Тече Дніпро у Чорне море,
 І так тектиме аж до віку, —
 Неправду Правда переборе,
 І Воля прийде чоловіку!...
 І поспадають всі «айдані»,
 І хто замученуй — воскресне,
 І Царство праведне інастане
 Як Царство на землі Небесне!...

Тече Дніпро у Чорне море,
 І так тектиме аж до віку, —
 Неправду Правда переборе,
 І скине в море, як катіку!
 24.V.1964.

18. ТІЛЬКИ БОГ!...

Нова Церква засяла Гостподня,
 Я всім серцем молився у ній, —
 Щоб воскресла Свобода нарідня
 В Україні, окраденій всій...

Щоб засяли Церкви в Україні,
 Що б прославився в ній Господь
 Бог,
 Щоб воскресли цілющі Святині
 Й повели її до перемог!...

Бо в Святій нашій Церкві — руїна,
 Хижий ворог понищив усе...
 Упадімо ж усі на коліна:
 Всюлю нам тільки Бог принесе!...
 20.VI.1965. Транськона.

† Іларіон.

ПАЛОМНИЦТВО ПО СВЯТИХ МІСЦЯХ СХОДУ.

МАНАСТИР ПАНТОКРАТОР.

Одного дня після Утрени, коли тільки що сходило сонце, я вже був готовий у дорогу. Відмовився від мула і пішов сам піхotoю, бо бажалося отак пройтися одинцем по зарослих афонських стежках. Від Іллінського монастиря спустився згори вдолину по дуже вузенькій каменистій стежці. Звідти прийшов до пристані, але моторового човна, який мав мене забрати, довелося трохи почекати. Користаючи цим вільним часом, я зайшов до Пантократора чи Пантократорового монастиря, куди адміністративно належить Іллінський Скит, але сам він грецький монастир. Ще відправлялася Літургія, а потім я оглянув монастиря, а ос особливо головний Собор Преображення Господнього, побудованого з білого мармуру. В цьому Соборі знаходиться Чудотворна Ікона Божої Матері, т. зв. "Геронтиса". Як у кожному монастирі чи скиті Афону, в Пантократорському монастирі є багато часток Святих Мощів. Окрім головного Собору є ще тут 8 менших Церков. В цьому монастирі також зберігається багато цінних книг старовини, а особливо є тут

надзвичайно цінна Євангелія, приписанана Св. Івану Кущнику.

МАНАСТИР ХІЛАНДАР.

Оглянувши монастиря, приложившись до його Святынь, треба було йти, бо наближалося час, коли мав припливти мій човен. За кілька хвилин човен приплив і взяв мене до себе. Ми випливли на прозоре велике озеро і направилися в той бік, куди я вибрав собі плана. На пароплаві було кілька пасажирів, а між ними я пізнав одного сербського монаха, Отця Арсенія, якого я знов ще з року 1946-го, коли ми разом з ним були в полоні в Італії. Наша зустріч була несподівана й незабутня. Отець Арсеній вертався до свого монастиря якраз туди, куди я ішав, а тому я мав в самотній дорозі доброго товариша. Ми багато розмовляли про нашіミニні дороги, а через це навіть не зогляділися, коли час минув і треба було виходити на берег.

Ось і монастир Хіландар, до якого ми іхали. Заснований він Св. Савою, сербським Архиєпископом десь у кінці XII століття. Головний Собор цього монастиря присвячений Вве-

денню у Храм Пресвятої Богородиці. Є в ньому 5 Чудотворних Ікон Божої Матері, між ними й Ікона Троєручиця. Там же є спочивають нетлінні Мощі Св. Сави Сербського. Зберігається там також чимало частиночок з Мощів інших Святих. окрім головного Собору монастир цей має 10 інших менших Церков. Монастир дуже старий, але в доброму ще стані. Келій є біля 500, але всіх тут монахів тільки 26. Отже, такий самий стан, як і по інших монастирях Афону.

Але в загальному монастир цей матеріально стоїть дуже добре, має багато садів і городів, які приносять йому деякий дохід. Головний Храм та всі інші тут Церкви дуже гарно розмальовані, все сяє золотом. Свята Літургія відправляється щодня і завжди в іншій Церкві.

До монастиря ми йшли з Отцем Арсенієм більше мілі, а дорогою мали нагоду наговоритися і сказати собі те, що недоговорили на човні. Оглянули також по дорозі інші менші монастири, а Отець Арсеній розповів мені їхню славну минулу історію. Кожен цей монастир має своє минуле, свою історію і про кожного можна було б дуже багато сказати.

Того самого дня я обідав у Отця Арсенія, а по обіді мені треба було йти в дальшу дорогу. Отець Арсеній просив мене залишитися в нього ще хоча один день, але я не міг, бо план моого перебування на Афоні був наперед визначений і треба було його тримати. Тому я з болем серця попрощається зі своїм добрим супутником і другом.

МАНАСТИР ЄВСИГМЕН.

Наступним монастирем, якого я відвідав, був монастир Єфсигмен чи Єфсигменський. Там найголовнішою моєю метою було побачити печеру Преподобного Антонія Печерського (983-1073), який подвізся на Св. Горі Афоні, а пізніше з Афону вернувся на Київські Гори і заснував на них славну Києво-Печерську Лавру. Йти до цього монастиря треба було пів години, але це була одна з найкращих моїх подорожей. Я милувався чудовою природою, що простягнулася навколо, вдихав свіже гірське по-

вітря, затримувався на вузеньких, прислухаючись до співу пташок. І був безмежно щасливий, що можу ходити по цих Святих Місцях!...

В Єфсигменському монастирі я зустрівся з О. Настоятелем його, познайомився з ним. Хоч він сам грек, але володіє слов'янською мовою, і ми легко розговорилися. Він за любки розповів мені історію свого монастиря, показав усі його Святині і запросив на обід. Але я не мав багато часу, а тому подякував йому за гостину і попросив завести мене до печери й Каплиці Преподобного Антонія Печерського.

Ми пішли обидва на гору, яка знаходиться недалеко від монастиря. Під горою розтягнулося море і нам треба було йти стежкою над самою водою. Стежка вузька, стрімка, і коли б людина тільки трошки похитнулася, могла б упасти в море. Але яка тут чудова природа! На скелях ростуть дерева, співають там птахи, а море блищить, ніби хтось налив на нього срібла! Завжди тут прохолода, завжди тиша, і дійсно Святі Подвижники не могли на землі знайти кращого місця за Афон!

Ми ще пройшли понад глибоким проваллям і щасливо зайдли до місця, де колись подвізався Преподобний Антоній. Там повністю зберігається печера, де він молився, а пізніше там побудував маленьку Капличку. Все це сковалося тут від гамору цього світу, потонуло в тиші Божої природи і спочиває багато сот літ. Я постояв в тій Капличці і мою душу опанувало глибоке схвилювання. Переїнісся думками в далеке минуле і щиро помолився Божові. Потім зробив кілька знімок, і ми разом з Отцем Настоятелем тією самою вузенькою стежиною спустилися аж до пристані.

ЛАВРА СВ. АФАНАСІЯ.

Незабаром приплив моторовий човен, і я поплив у напрямку Лаври Св. Афанасія. Дорогою тут також відвідав кілька монастирів, але про них нічого не пишу, бо всі вони подібні до всіх інших монастирів на Афоні. Найбільш замітний між ними — це монастир Ватопед. Він дуже давній, має в себе багато цінних історич-

них пам'яток, але коли б його описати, треба було б писати окрему розвідку.

Зовсім під вечір я прибув до Лаври Св. Афанасія. Це найстаріший монастир на Горі Афоні. Заснований він десь Х віку Св. Преподобним Афанасієм. В 1963 році тут відбувалися великих вроочистості святкування 1000-ліття Афону, і всі ці вроочистості найбільше відбувалися в тій Лаврі.

Лавра Св. Афанасія лежить на високій горі над самим морем. Від пристані дорога дуже добра. Вона снується поміж кущами, поміж камінням і треба нею підніматися дуже високо. Тією дорогою я йшов, а разом зо мноюшли мої думки, мої неповторні враження. З моря віяло передвечірньою прохолодою, а вода сяяла від останніх проміннів сонця, що заходило за гору. Сивий туман спадав на зелені гори, котиався поміж деревами і розстелявся на прозорій поверхності моря.

Прийшов я до Лаври біля 7-ої години вечора, і відразу зголосився до завідуючого гостинними покоями. Завідучий, довідавшись, звідкіля я і хто, прийняв мене сердечно і щиро. Показав мені мою кімнату, приніс чаю і запросив відвідати Святі Храми, яких тут є чимало.

Ми вибралися по Храмах, які показував мені провідник монах, але я тільки скористав з того, що бачив, бо монах-проводник говорив тільки по-грецькому і я не міг його зрозуміти. Він трохи говорив також по-французькому, але більше жодною мовою не володів, і ми не могли розмовитися.

Лавра Св. Афанасія — це справді цією надзвичайне і чудове. Хоч вона дуже стара, але втримується добре. Розмальовані найкращими мистецтвами і сяє золотом та іншими дорогими прикрасами. Посередині подвір'я стоїть головний Собор на честь Благовіщення Божій Матері. В Лаврі є дві Чудотворні Ікони Божої Матері, багато Мощів Святих Угодників Божих та інших цінних Реліквій.

В лаврській бібліотеці є дуже багато дорогих рукописів, а в архівах є різні грамоти, подаровані Лаврі багатьма володарями країн і царями. Зберігаються тут різні акти, які ма-

ють велику історичну вартість. Окрім головного Собору є тут понад 18 менших Церков, а тому Лавра Свято-го Афанасія — це неоцінений скарб для всього православного світу. До Лаври належить багато землі, на якій побудовано безліч келій і біля 180 Церков. Можна сказати, що це ціле окреме місто в терені всього Афону, але в усій Лаврі тепер тільки біля 100 монахів...

Поїх я оглянув дуже поверховно все, що мені показували, стало зовсім темно, і ми пішли на вечерю. В окремій трапезній для гостей монахи приймали мене лісною, але також дуже смачною вечерою. Я був здивований, що тут є такі вправні кухарі.

ІВЕРСЬКИЙ МАНАСТИР

Пізно вночі я пішов на відпочинок, але чи ж можна отак спокійно заснути після тих багатьох чудових вражень, які подарував мені сьогоднішній день?...

Другого дня раненько я вже був на ногах і спіші до пристані, щоб відплисти до монастиря Івер. Моторний човен відчалив від пристані в г. 5.30 вранці. Море того ранку було неспокійне. Дув лівінчний вітер, і хвилі кидали нашим човном дуже сильно, але ми пливли все далі й далі. Довго ми боролися з тими хвильами, а коли припливли до самої пристані, то човен не міг приплисти до берега, бо хвилі його відносили назад. Тоді керманич човна сказав мені, щоб я був готовий і коли човен підпліве під пристань, щоб я скакав на берег, бо він не висилі човна спинити. Я так і зробив.

Як тільки човен приплив під пристань, я з усього розмаху скочив на берег. Але човен в ту хвилину шарпнувся і я замість на берег, скочив у море. На пристані стояли люди, миттю подали мені мотузка, я вчепився за нього, і таким чином вони витягнули мене на підвіщення. Я не тільки до нитки промок, але також чимало напився води. І тут мені якраз пригадалися слова Отця Полікарпа з Іллінського Скиту, який сказав, що Св. Пророк Ілля не поблагословив цієї подорожі, бо мені не треба було залишати Іллінського монастиря.

На щастя, погода того дня була дуже гарна, гріло сонце, і воно негайно мене висушило. Я привів себе до належного порядку і пішов до Іверського монастиря. Він обведений високими муріваними стінами і виглядає як чотирикутний замок. В ньому є дуже багато культурних надбань, як бібліотеки, архіви та всікі церковно-історичні речі. В цьому монастирі є також Чудотворна Ікона Божої Матері, яка чудом Божим сама прибула до цього монастиря. Тому й монахи Святого Афону кажуть: "Як довго перебуває в Іверському монастирі Чудотворна Ікона Божої Матері, так довго буде існувати славний Афон. А коли Ікона відійде в такий самий чудесний спосіб, як вона прийшла, тоді її буде кінець Афону"...

Монастиря цього оглядав я не сам, а було зо мною два професори з Лондонського Університету в Англії. Ми спільно оглянули Святі Храми, де я приложився до Чудотворної Ікони Божої Матері і до Святих Мощів, а потім пішли оглядати велику бібліотеку і архів. Яке ж це благаство! Немає на нього жодної цінності, а тому й не можна його описати. Бібліотека зберігається в дуже взірцевому порядку, і має дуже багато цінних книг, рукописів і різних інших скарбів. Монах-бібліотекар сам грек, пильнує бібліотеки і вміє про неї всім розповісти, що кого цікавить. Такі бібліотеки є по всіх скитах і монастирях, але одні менші, одні більші, одні в занедбаному стані, одні в стані країному. Всі бібліотеки на Афоні завжди поповнюються новими виданнями, книжками, журналами та газетами. На жаль, я ніде тут не знайшов ні одної української книжки, ніє знайшов також ні однієї української газети. А це найкраще свідоцтво про те, що ми не дбаємо належно про свою спадщину, про свою культуру. Таке саме ставлення нашого "старшого брата" до Святої Афонської Гори. Це все сумне, але, на жаль, воно правдиве...

БЛУКАННЯ ВІД ІВЕРУ ДО СВ. ІЛЛІ.

Після оглядин таких цінностей нас запровадили на обід. По обіді я побачив, що до вечора залишилося дуже багато часу. Довідавшись від тутешніх монахів, що звідси до Іллін-

ського Скиту треба йти біля двох годин, я рішився йти сам. Вийшов за головну браму монастиря, зустрів там якогось монаха і попросив показати мені дорогу до Іллінського Скиту. Він махнув мені рукою в повітрі, показав отак на сонце і я пішов стежкою.

Не знаю, як довго я йшов, але кінець дійшов до такого місця, що вперед немає стежки і назад немає куди вертатися. Кругом великі гори, скелі, ліс такий густий, що не можна нічого бачити, а впереді — величезний обрив і провалля. А тут уже і сонце заходить за далекі гори і над всією околицею стелиться передвечірній туман. Вийшло таке, що я заблудився в незнаній околиці, а тепер треба шукати стежок, як вийти з того лабіринту.

Але після деяких блукань наївпросте, я таки вийшов на гору ширшу, на якусь поляну. Вона була втоптана, а це казало мені, що по ній ходять більше люди, а тому я пішов перед себе з надією, що таки знайду якусь живу людину і вона мені допоможе. Але це не люди втоптали поляну, а дики свині...

Довго довелося мені блукати, але нарешті я побачив перед собою якісь будинки. Виявилося, що я замість до Іллінського Скиту, прийшов до Карреї. Я докраю був вичерпаний з сил, пошарпався по кущах, і тепер був радий, якщо десь зможу знайти знайти куточок, щоб переноочувати. Дякуючи Богові, такий куточок відпочинку я знайшов, і другого дня був відпочилим і свіжим, щоб шукати нових стежок до Іллінського Скиту.

Коли я другого дня геть по полуздні прибув до Іллінського Скиту і розповів про свої пригоди, Отець Полькарп спокійно сказав: "Ось так тобі й треба за твій непослух!". Після того він мене пожалів і сказав, що тут легко заблудити не тільки канадців, але й правдивому мешканцеві Афону.

Ще пробув кілька днів у Скиті, але вже нікуди не ходив по монастирях Афону, бо час моого перебування на Афоні наблизався до кінця і треба було збиратися до Канади.

(Кінець буде).

Архимандрит Іов Скакальський.

ЛІТЕРАТУРНА МОВА В ГАЛИЧИНІ.

Мовно-історична монографія.

5. Національне відродження Галичини.

Ясним промінем у цій темноті був Іван Могильницький (1777-1831). Перемиський крилошанин, який любив свою рідну мову, і року 1829-го написав “В'єдомостъ о русскомъ языцѣ”, яка й вийшла друком, але польською мовою, і на свій час мала незначний вплив. Та голос Могильницького в обороні “руської” мови був одниничним і випадковим, тому пролунав голосом на пустелі, і ніхто його не підтримав, і це тоді, коли за Збручем співали вже наслідники Котляревського.

Треба згадати ще Перемиського крилошанина о. Йосипа Левицького (1801-1860), що року 1834-го випустив у Перемишлі Граматику нашої мови... по-німецьки. Чи не він таки видав р. 1830-го у Львові “Приручный словарь славено-польский”, то був час сильної полонізації Духовенства в Галичині, і для його потреби й видруковано цього Словника. Автор скажиться, що галичани забувають свою давню мову, і додає: “Причину сего смутного явления въ нашемъ просвѣщенномъ вѣцѣ знайти (постичь) можно по части въ презираніи власнаго языка, а отданіи ся со всемъ чужестраннымъ языкамъ. Но извергъ естества есть стыдащійся языка Дѣдовъ своихъ!”¹

Галицький Священик о. Йосип Лозинський (1807-1889) також кохався в нашій народній мові, і видав у Перемишлі року 1846-го граматику її, але знову... польською мовою.²

Як бачимо, закликають любити свою “руську” мову, але кличуть польські чи по-німецькі... І все це були одиночні особи, які ширшого впливу не мали.

Та нові ідеї таки сунули з наддніпрянської України в Галичину, і

помалу запалювали окремих одиниць. Три молодих патріотичних Священики: Маркіян Шашкевич (1811-1843), Іван Вагилевич (1811-1866) та Яків Головацький (1814-1888) заходилися біля воскресіння живої української мови, як мови літературної, і в Галичині. Три ці особі відомі в історії, як “руська трійця”, а на чолі їх стояв Маркіян Шашкевич.

Вони склали збірника “Русалка Дністровая”, але і своя духовна, і урядова цензура видати його не дозволили, та Шашкевич таки не спинився, і видав цього збірника року 1838-го в Будимі (Будапешті). Цією “Русалкою Дністровою” Шашкевич трохи розворушив своє вище громадянство, але більше тим, що й сам писав народною мовою, правда дуже нечистою. Та Яків Головацький, як незабаром виявилось, був таки проти української мови, як мови літературної.

Цього часу Австрія рішуче змінила свою польську національну політику, і стала підтримувати своїх “русинів” супроти поляків.

Року 1848-го в Австрії вдарила революція, і при Львівському університеті вперше засновано катедру руської мови й літератури, і на неї обрано Якова Головацького. На жаль тільки, Головацький пізніше рішуче став на москофільський бік, свої виклади читав явицем і пізніше не визнавав за нашою живою новою мовою жодного права бути мовою літературною, — це мова тільки для домового вжитку.

Але року 1857-го у своїй праці: “Розправа о язици южноруським” Я. Головацький писав: “Це не самохвалівба, бо й сторонські письменники, знаці мов признають нашій мові краснозвучність та інші прикмети, що ставлять її вище понад другими слов'янськими мовами. Бандтке називає її найкращою поміж усіма слов'янськими, Міцкевич між руськими язицями, Бодянський величає її поетичностю та музикальності, і велить рівняти її з грецькою та італійською,

¹ Див. про це мою замітку в “Рідній Мові”, 1937 р. ч. 5, ст. 221-224.

² Див. О. Маковей: Три руські граматики, Львів, 1903 р.

Ковбек і Мацейовський іменують її кращою від чеської, Раковецький жалує, що вона не стала пануючою в цілій Росії, а російський письменник Даль-Луганський признає її першенство над великоруським народнім і книжним язиком".³ Так писав Я. Головацький замолоду, але інзабаром зовсім перейшов на російський бік.

І вкінці "руська трійця" таки розвалилася: дошкульно переслідуваний своїм церковним уніяцьким Проводом О. Шашкевич рано помер (\dagger 1843), Головацький пішов на службу російську, а Вагилевич — на службу польську (став редактором польського журналу)... Москвофільство й полнофільство густою темрявою покривали тоді всю Галичину, і цієї темряви не міг освітити зовсім слабенький вогник Шашкевича, бо був придушуваний.

І це було тоді, коли в Україні голосно співав уже Т. Шевченко, — але він був "схизматик", православний, тому до його віцої бандури в Галичині не прислухалися, і він тут якогось ширшого впливу довго не мав.

Язичієм, але з домішкою таки своєї місцевої мови писали ще письменники й поети: О. Микола Устіянович (1811-1885) та О. Антон Могильницький (1811-1873).

6. Цензурні скорпіони на рідне слово в Галичині.

Цензура в Галичині, коли її року 1772-го забрала Австрія, також існувала, але була своя — від уніяцького церковного Проводу, — а не чужинецька, як це було в Україні. Австрійський уряд передав цензуру українських творів Свято-Юрській Митрополії у Львові, а що ця Митрополія була до кореня сполонізована, тому така "своя" цензура не була кращою від чужинецької.

Особливо лютував і знущався над українським словом довголітній Митрополит Михайло Левицький (1815-1854), пізніше кардинал. Цензуру провадив його родич, О. Венедикт Левицький (1889-1851), ректор Львівської Духовної Семінарії, — цей час то публічно знущався з українсько-

го слова. Так, він не допустив до друку збірки перекладу на "руське" поезій Анакреонта. Року 1835-го ця своя цензура заборонила збірника М. Шашкевича "Зоря" (і він пропав) тільки тому, що був писаний "руською" мовою.

В Угорщині цензура була легча, тому "руська трійця" постановила видрукувати свого славного збірника "Русалка Дністровая" в Будапешті, і року 1836-го в грудні "Русалка" вийшла накладом 1000 примірників (на цій зазначеній 1837 рік), але в Галичині О. В. Левицький її не допустив, і 800 примірників її знищили, а над М. Шашкевичем урядив суверене судове слідство.

Він же року 1844-го заборонив у Львові передрук "Марусі" Квітки-Основ'яненка, ніби за незнаній у Галичині правопис та "незрозумілі галичанам наддніпрянські слова". Року 1847-го сам Митрополит Михайло Левицький сконфіскував панегірика А. Могильницького на честь австрійського архіканця, сконфіскував виключно за те, що був писаний "руською" мовою, хоч світська цензура дозволила була його друкувати. Заборонив, "бож не можна великого достойника такою простою мовою вітати!"...

Така була в Галичині "своя" цензура. Обидва ці Левицькі, і Митрополит і ректор, за довгий час свого урядування беззмірно нашкодили розвитку літературної мови в Галичині, чому громадянство звало цього Митрополита "Іродом", а його ректора — "навіженім"...

І тільки революція 1848-го року звільнила Галичину від такої Свято-Юрської цензури.¹ Правда, уніяцький церковний Провід уживав свого "язичія" аж до наших часів.

7. Революція в Галичині.

Року 1848-го спалахнула була в Австрії революція, і вона сильно окрилила її українців Галичини. Року 1850-го 29 вересня запроваджено в Галичині краєву конституцію. Родилися

¹ Про цензуру див. М. В о з н я к: Як пробудилося... ст. 91, 92, 97, 103, 106, 114, 125,. С. Є ф р е м о в: Історія українського письменства, т. II ст. 108, 116.

3 "Исторический очерк основания Галицко-Русской Матицы", Львів, 1857 р.ст. 35,47-49.

рожеві мрії, поставали великі можливості розвитку української культури. Українці об'єдналися, заклали "Раду Народну Руску", і 10 травня 1848 р. випустили вікопомного маніфеста, в якому, між іншим, заявили: "Ми русини галицькі, належимо до великого руського народу, котрий одним говорить язиком і 15 мільйонів виносить, з котрого півтретя міліона Землю Галицьку замешкує".

Незабаром по цьому, молодий український патріот, О. Василь Подолинський випустив брошурку польською мовою: "Słowo przestrogi", в якій писав: "Партія чисто-руська хоче Русі вільної, незалежної, та змагає до неї просто, безоглядно, бо через слов'янщину. Так, ми русини, і твердо віrimo в воскресення Руси вільної й незалежної... Ніщо не зможе здер жати нас від загального змагання в Європі. Не замовимо, хіба Європа замовкне! Усі хочемо бути вільні та рівні з іншими народами! Хочемо бути народом, і будемо ним неминуче!"

8. Москвофільство в Галичині.

Над Галичиною сходило сонце, але не зійшло!¹

Українці зараз же розбилися на чотири партії (русська, русько-польська, русько-австрійська й русько-московська), а ще відбилося й на творенні літературної мови, — уже з 1849 р. розпочалися запеклі сперечки про мову та правопис.

Справа в тому, що карпатські українці ("карпатороси") стали писати, що літературною мовою не може бути жива народня мова, а тільки мова церковнослов'янська. Цебто, поворот до "словенороської" мови XVIII ст. Знялася жвава суперечка, і таки багато пристало до думки карпаторосів.

Але як відродити стару мову? Карпаторуси відповіли: об'єднатися мовою з росіянами. І ця думка була прийнята в Галичині, і народилося велике число т. зв. "москофілів", а власне — старі москофіли віджили, бо з'явилися вони, як ми бачили вище, іще здавна.²

¹ Див. іще В. Шурат: Початок українства в Галичині, "Діло" 1914 р. ч. 64.

² Див. кінець розділу 1-го вище.

Батьком нового галицького москофільства став український історик Денис Зубрицький (1773-1862), а до нього приєдналися проф. Яків Головацький, Гушалевич, А. Петрушевич і ін. І з того часу, головно з 1851 р. свідомо появляється в Галичині нова літературна мова, — українсько-російське язичіє, правдивий дивогляд в нашій історії.

Року 1852-го цим дивоглядом виїшта "Руска Читанка" для науки рідної мови в нижчих класах гімназій, в якій не подано ані одного наддніпрянського письменника, а тільки свої. Такою ж мовою видавалося й "Слово" 1861-1865 років, видавалося мовою, що "не була ані російською, ані українською, ані церковнослов'янською, а строкатою мішаниною всіх трьох, з маленькою добавкою народної мови".³ Такої ж мови вживав і О. Антін Петрушевич, — писав придуманою ним самим "прапорською" мовою, яка, впрочім, не відбігала від жаргону загально вживаного тоді в галицьких москофільських виданнях.⁴

Року 1852 історик Денис Зубрицький видав працю: "Історія галицько-російського княжества", а в ній народну українську мову прозиває: це "язикъ черни, языкъ паствуловъ, пасѣчниковъ, Грицкововъ". Так само й ідеологічний батько тодішньої Закарпатської України Олександер Духнович (1803-1865) дивився на нашу народну мову, як на "безнравную, простую служанку, беззубчину, валяющуюся по корчмамъ и по вольнымъ домамъ".⁵

Як ці москофіли знали російську мову, якою намагалися писати, показує анекдотична брошурка 1866 р. Богдана Дідицького: "Въ одинъ часъ научиться малорусину по-великорусски", в якій автор запевняє, що юснє тільки один "руссій" язык, але дві вимови.

І цим дивовижним "язичієм" наївчали рідної мови й по гімназіях Галичини 1863-1865 і ін. років. Учитель української мови в Самбірській гімна-

³ К. Студинський, "Україна" 1928 р. кн. 2 ст. 24.

⁴ М. Кордуба, "Україна" 1928 р. кн. 5 ст. 44.

⁵ "Семейная Библиотека", 1856 р. ст. 32.

зій проф. Мійський говорив своїм учням: "Москалі добре роблять, що забороняють навчати й говорити по-українськи, — я так само зробив би в Галичині, як би це від мене залежало". Українську літературу цей п. Мійський звів до... Ломоносова й Пушкіна.⁶ Зрештою Богдан Дідицький у "Слові" 1866 р. ч. 59 заявив: "Русь Галицька, Угорська, Київська,

6 К. Студинський, "Україна", 1928 р. кн. 2 ст. 14.

Московська, Тобольска і проч. підъ взглядомъ етнографическимъ, лексикальнымъ, литературнымъ, обрядовымъ есть одна и тая же Русь"...

І рідко-рідко, під час великої небезпеки, що прозила всій Галичині, українці йшли таки загальним фронтом. Року 1859-го губернатор Галичини граф А. Голуховський затяяв був запровадити латинку до українського письменства, — але всі однодушно це відкинули.

(Далі буде).

† Іларіон.

МОЗОК І МАШИНА.

Людина, яка тепер озброєна найскладнішими машинами і апаратами, бачить, скільки розумності в світі! Це стосується не тільки мозку, але й взагалі життя і всієї неживої природи.

Це визнають і матеріялісти. В наступному розділі дамо декілька їх висловлювань.

8. Кібернетичні машини.

Кібернетика "народилася" в 1948 році. "Батьком" її, який і дав їй це ім'я, є американський вчений Норберт Вінер. Кібернетика — це грецьке слово "кібернетес" і означає: кормчий, стерничий, рульовий, керманчик. Ще нема одноозначної думки, які машини називати кібернетичними, бо дехто "логічні" машини виділяє в окрему категорію. Ми будемо брати в більш широкому розумінні, а тому і "логічні" машини включатимемо до кібернетичних машин.

Спрощено говорячи, кібернетичними машинами звуться складні електронні саморегулювальні машини, які можуть дуже швидко провадити складні математичні розрахунки, перевідкладати з однієї мови на другу, грati в шахи й т. п. Що більше машина має інформацій, то вище вона стоїть серед кібернетичних машин. Інформація міряється особливою мірою "біт".

Деякі матеріялісти і в Советському Союзі, і в вільному світі в "захопленні" вже малюють майбутні машини,

які будуть мати свідомість і саморозмножуватися. Про це пишутьsovєтські матеріялісти (прикладом, П. Гуляев в "Знаніе — Сила", Москва, 1959, ч. 5, стор. 13-15). Про це пишуть і матеріялісти Заходу (прикладом, А. Н. Цветников, "Новое Русское Слово", Нью Йорк, 1960 р., 26 вересня). Цветников припускає можливість існування планет (не сонячної системи), населення яких складається виключно з машин, які мислять і саморозмножуються, а творці цих машин — біологічні істоти вимерли або переселилися на інші планети. П. Гуляев все ж зазначає, що "живий організм принципово вирізняється від якого завгодно, навіть найдосконалішого механізму".

Чи можна побудувати машину, яка б мислила, мала свідомість?

Ще декілька років тому багато хто з матеріялістів відповідав на це питання: Так, можна. Але "запаморочення" від перших успіхів кібернетичних машин вже починає проходити. Що глибше вивчається мозок, то більше збирається фактів, які говорять, що неможливо побудувати машину, яка є мала свідомість, що машина ніколи не зможе заступити мозок, а завжди залишається тільки "технічним" помічником людини.

Деякі ці факти тут дамо.

Цінність кібернетичної машини визначається кількістю інформацій, що вона може вмістити. Візьмімо світово відому величезну Вашингтонську бібліотеку. Скільки в ній вміщається

інформації! А мозок людини вміщає в собі інформацію рівну мільйону таких бібліотек. Неможливо побудувати машину, яка б вміщала стільки інформації, скільки вміщає мозок.

Думання пов'язане з життям, а життя, як говорять самі матеріялісти, не могло бути утвореним дією тільки фізичних і хімічних законів ("Природознавство і релігія". Академія Наук ССР, Київ, 1957 р., ст. 71). Всі ж електронні машини побудовані виключно й тільки на фізичних і хімічних законах.

Думка людини породжується в наслідок взаємодії людини зо світом, що оточує її, зо світом речей, явищ, ідей, зо світом подій, і головне — зо світом людей. Цього нерозривного зв'язку із зовнішнім світом ніколи не досягне найдосконаліша майбутня машина!

Та й П. И. Гуляєв, про якого говорилося, в 1962 році вже пише: "Феномен пісі" (телепатичні явища) виводить людину з класи кібернетичних машин, не підлягає кібернетичним законам. Значить, мозок людини ніколи не може бути замінений кібернетичною машиною" ("Неделя", Москва, 1962, ч. 48, ст. 19).

Три автори-науковці: Є. А. Шкабара, И. Я. Завіялінський і С. Д. Равикович випустили брошуру: "Кібернетика і мозг", Київ, 1961. В цій брошурі вони пишуть: "Моделювання діяльності нервової системи кібернетичними машинами можливе саме тому, що наша нервова система є частиною природи, — до неї також застосовуються закони, що діють у всій природі... Однаке завжди треба пам'ятати, що моделі кібернетиків дають тільки спрощену картину, і ні в якім разі не можуть дати підставу для того, щоб зводити психічну діяльність до фізичного руху" (ст. 45-46).

Це ж каже і Релігія.

Порівнюючи працю мозку і кібернетичних машин автори пишуть: "Творячи про формальну (підкр. М. О.) подібність між роботою електронно-аналітичних побудов з деякими сторонами нашої психічної діяльності, треба таки підкреслити, що в самій матеріальній основі цієї діяльності обох груп явищ різниця величезна" (ст. 47).

Далі вони вказують ці різниці:

а. Структура мозку і машини якісно різна.

б. Електронна машина працює за методом проб і помилок. А щоб знайти потрібне число, вона мусить "переглянути" величезну кількість чисел. Нервова ж система працює, охоплюючи зразу великі цілі і проміжні ланки, що для машини неможливе.

в. Машина, позбавлена будьяких почуттів — вона не може ні любити, ні ненавидіти, а в сі люди завжди пов'язані з почуттями.

г. Машина позбавлена будьяких ознак волі, вона не має характеру.

г. Коли говорять про "пам'ять" у машини, то це, без сумніву, не людська пам'ять, забарвлена всією різноманітністю людських почуттів, переживань, а тільки формальна, кількісна модель пам'яти.

д. Коли говорять, що машина "творить" вірші, то така аналогія поверхова. Поезія пов'язана з почуттями, емоціями, переживаннями, чого машина не має (ст. 47,48,50).

Коли людина хоче взяти зо стола склянку, то мозкові недостатньо розв'язати рухальну задачу: які м'язи і в який момент повинні діяти. Мозкові потрібно уявити, до чого цей рух приведе, тобто заглянути вперед, утворити модель не тільки теперішнього, але й майбутнього. Це для машини неможливе.

Автори пишуть: "Коли провадяться аналогії між живими організмами і системами кібернетичних побудов, то це робиться тому, що вивчення живих організмів має величезне значення для процесу техніки" (ст. 48).

Учений В. И. Сифоров пише: "Зовсім недавно виникла нова наука — біоніка, яка створена, щоб внести в техніку всі позитивні якості живих організмів, ураховуючи багатовіковий досвід природи" ("Знаніє — сила", Москва, 1962, ч. 5, ст. 16).

Цим матеріалісти визнають, що в природі все дуже розумно побудовано. Дамо декілька їх висловлювань:

Проф. Ю. А. Жданов у статті: "Хімія — естетика" в журналі "Природа", виданням Академії Наук ССР, Москва, 1964, ч. 10 на ст. 8-9 пише: "Перше ж знайомство з явищами хімізма відкриває спостерігачеві новий

світ прекрасного, в першу чергу у вигляди абстрактної правильності форм, чистоти фарб... Хіміка приваблює внутрішня упорядкованість речовини, краса хімічної структури молекул".

Антирелігійний журнал "Наука и Релігія", Москва, 1963, ч. 3 пише: "Ізнаючи працю живих організмів, інженери часом тільки розводять руками. Особливо це стосується надмірної чутливості органів, що приймають і передають інформацію, і біологічних систем, що призначенні для перерібки інформації. У цих будов неймовірна з точки зору інженера мініатюрність, економічність, надійність, здатність сприймати і пам'ятати дуже маленькі зміни факторів зовнішнього середовища і відповідати на них найскладнішими пристосувальними реакціями. Все це наштовхнуло інженерів на думку використати принципи біологічних систем для утворення таких же досяконалих штучних побудов. Але виявилося, що зробити це не так то легко. Справа в тому, що механізм роботи біологічних систем в більшій частині невідомий" (І тут же на ст. 8-12 наводиться багато конкретних прикладів надзвичайної розумності в будові й праці живих організмів).

Журнал "Наука и жизнь", Москва, 1963, ч. 2 пише: "Вчені та інженери часом б'ються над розв'язанням проблем, які не викликають труднощів... для жаб, риб, птахів і навіть звичайних комах" (І тут же на стор. 106-108 даються приклади).

Подібне пише й журнал "Знання та праця", Київ, 1963, ч. 1, ст. 8-10 і журнал "Знання — сила", Москва, 1963, ч. 5, ст. 39-41.

А ось І. Адашев в журналі "Знання сила", Москва, 1964, ч. 9 на ст. 49 пише: "Природа прекрасна завжди. А скільки в ній дивної погодженості між самими різними речами й явищами! Скільки найдоншої, майже казкової гармонії можна знайти навколо себе, коли уважно, з любов'ю придивитися до природи! Ось, прикладом, стеблинка... Стеблинка — це найбільша тривкість при найменшій затраті матеріалів... Факти дивної цілеспрямованості і погодженості в природі оточують нас буквально на кожному кроці... У велико-

му і малому — всюди наочно видна чудова цілеспрямованість!"

Це те ж саме, що говорить і Християнство.

Ми бачимо, що те, до чого людський розум доходить з великими труднощами, а до багато чого ще не дійшов, уже давно Кімським Розумним вкладено в природу.

Так, природа веде нас до Бога!

9. Чи не можна мозок обернути в машину?

Чи не можна, діючи на мозок електрикою або ще чимсь, перетворити його в сліпо-діючу машину?

Про це є стаття французького популяризатора науки Є. Мішеля: "Експерименти доктора Дельгадо", скороочений переклад якої вміщено в журналі "Наука и жизнь", Москва, 1962, ч. 4, ст. 85-87.

Він пише, що доктор Хосе М. Р. Дельгадо в Ельському Університеті в Нью Гавені, США провадить такі досліди: він вводить в мозок психічно хворих людей тонюсінкі електроди, а потім, посилаючи ті чи інші радіосигнали, викликає певні почуття: страх, гнів й ін.

Дехто вже говорить про ті жахи, які чекають людство, якщо ці досліди дадуть позитивні результати на здорових людях, і якщо цей винахід попаде в руки якогось чоловіко-навісника — керівника держави. Він буде ставити немов би "Апокаліптичні печатки на чоло" і обезволювати людину.

Совєтські матеріялісти вважають, що перетворити мозок людини в машину неможливо, бо життя — це особлива, вища форма руху матерії, і тому життя, а тим більше мозок, не можуть бути підпорядковані нижчій формі руху матерії — фізико-хімічним процесам. Матеріялісти наводять, як приклад, волю людини, на яку не можна діяти фізико-хімічними процесами. Вони пишуть: "Воля людини, його вищі соціальні установки, матеріяльною основою яких з'являються нервові механізми кори великих півкуль (мозку) до кінця зберігають контролю над зміненими функціями нижчележачих відділів мозку". На доказ вони пишуть: "Згадайте героя

алжирського спротиву Анрі Аллега. В книзі “Допрос под пыткою” він розповідає, як фашисти вводили йому снотворне, гадаючи отримати потрібні їм інформації. Але герой до останньої хвилини розумів, чого віднього хочуть, і мовчав, а потім втратив свідомість” (ст. 87).

Робити якісні висновки в цьому питанні ще рано, бо немає достатньої кількості фактичного матеріялу, а тому обмежмося тільки цією інформацією.

Хочемо тільки зазначити, що воля людини має величезне значення. Християнство кличе до зміщення волі, бо погані звички, і взагалі все погане в людині, можна приборкати тільки тоді, коли буде відповідна сила волі. А Господь завжди допоможе такій людині!

10. Висновок.

Людина не є тільки матеріальна істота. Вона має багато такого, що виходить за межі матеріального. Візьмімо ідеї, волю, свободу, сумління, справедливість й інше, які не мають в собі нічого матеріального і які керують матеріальним, переробляють його.

А Бог ще першим людям сказав, щоб вони панували над усім мертвим і живим (Бут. 1. 28). І в цьому допомагає наука.

Христос сказав: “Будьте досконалі, як досконалій Отець ваш Небесний!” (Мат. 5. 48).

Тому творчість людини, розвиток науки повинен бути. Людина повинна збагачуватися знаннями, бо цим вона наближається до всезнання Бога.

Те, що її безбожники творять, не мусить бентежити християн. Безбожники теж мають Образ і Подобу Божу. Вони тільки заблудлі люди. Сатана колись був один з найвищих Анголів з великими знаннями і силою. Але і після падіння його Бог не відібрав віднього ні знань, ні сили. Не відбирає їх Бог і від безбожників.

З кожним роком наука творить все нові й нові, ліпші, досконаліші машини й апарати, і поступово відкриває все нове й нове.

І далі ще таке відкриє, знайде, про що тепер ніхто і не мріє. Візьмімо тільки останні 100 років: Як далеко за цей час пішло людство! Літаки, радіо, телевізія і багато-багато іншого, що ми тепер маємо і чим користується все людство, — ще так недавно було фантастикою і навіть абсурдом!

Людина побудує ще багато все складніших і найскладніших машин, але всі вони залишаться тільки “технічними” помічниками людини.

Вони допоможуть людині панувати над усім матеріальним, бо так заповів Бог ще першим людям (Бут. 1.28)

Прот. М. Овчаренко.

НОВИНА НА БОГОСЛОВСЬКІЙ НИВІ:

УКРАЇНСЬКА ПАТРОЛОГІЯ.

(Підручник для духовенства й українських родин).

Р е ц е н з і я.

Створити Українську Патрологію, тобто, Історію Отців (і Святих — Українську Агіологію) Української Православної Церкви — така вимога стоїть вже довгі роки перед нашими богословами. Це важливе завдання поставив собі наш Патріярх — Митр. Іларіон, працюючи над ним десятки років. Як один з овочів його успішної праці з'явилася книжка на 150

сторінок п. н. “Українська Патрологія”, підручник для духовенства й українських родин, частини: I-II-III. Заповіджена поява частин IV: Канонізація Святих в Українській Церкві (незабаром вийде) і частини V: Церковна і культурно-літературна праця Українських Святих.

Так ото до Історії УПЦЦеркви — долучиться її koneчне продовження — Українська Патрологія (і Агіологія). Це новина на богословській ниві нашої Церкви, бо ж досі існувала тільки всехристиянська Пат-

рологія. Митрополит - Автор доводить, що її автори поставили межу доби Отців Православної Церкви на рік 754 (Іван Дамаскин), а Західної Церкви на рік 604 (Григорій Великий). Виходить, що з Великими Отцями ще нерозділеної Христової Церкви, — Патрологія дійшла свого вершика і закінчила своє спільне продовження.

Розділ Єдиної Христової Церкви — на Східно — Православну, і Західно — Католицьку, — прискорив на Сході творення Національних Православних Церков, що, заховуючи строго одне православне навчання, виложене в сімох Вселенських Соборах, в науці Вселенських Отців Церкви йї традиції, — таки надавали своїм Церквам рідні національні духові питомінності. Так ото й наш висококультурний український народ — на протязі тисячоліття від прийняття Християнства — створив свою Рідну Віру, — Українське Православіє, — оформлене Церквою на джерелах прастиарої предківської і сучасної християнізованої культури нашого народу.

Ось тут джерело Української Патрології й Агіології, — відомості про Отців і Святих Української Церкви. Ця наука не стала на якімось періоді подій, але росте далі, розгортається разом з розвитком нашої Церкви, яка в останніх десятиріччях свого творчого проводу над рідним народом, видала з себе цілу фалангу творців її Відродження, що вилонилося державним актом з 1 січня 1918 року і Всеукраїнським Собором Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ) 23 жовтня 1921 року. На наших очах Рідна УАПЦерква дала вже й чималий ряд Мучеників.

Змістом Української Патрології й Агіології являються великі подвиги і прикладні життєписи Отців і Святих Української Церкви, які, працюючи в монастирських келіях, не відірвалися від завжди імпульсивного й творчого життя свого народу, але наївпаки, — жили з ним, творили для нього, керували ним духовно, і тим спільним діянням створили нові сторінки української історії, яких годі заховати. Почавши з Княжої доби, довгий список церковних і державних подвигів Українських Отців і Святих започат-

ковують такі велетні, як Св. Антоній і Св. Теодосій Печерські, Данило, подорожній до Гробу Господнього, Іларіон Київський, Клим Смолятич, Патрій Величковський, Іван Вишенський, Св. Іов Почаївськи, Св. Афанасій Берестейський, Петро Могила з цілою фалангою Київських Учених, Св. Дмитрій Туптало-Ростовський, Митр. Нелюбович-Тукальський й інші. Всі вони — духові діти і провідники народу, задивлені в Апостольську Правцю Первозванного Христового Апостола Св. Андрея — на наших землях!

Митрополит-Автор слушно пише, що “працю славних Отців УПЦеркви, що принесли найбільшу славу для своєї нації, — для України, — треба відновити, її описати й оголосити, продовжити й поширити”, щоб читачі знали і наслідували своїх великих духовних керівників”.

“Київ — як Єрусалим Сходу, як місто Апостола Андрея Первозванного, поніс свою християнізаційну богословську науку по всіх слов'янських землях, а в Московщину спершу,... де наші Отці створили Московську Церкву також...” А сусідні слов'янські землі: Болгарія, Сербія, Молдавія, Білорусь, Кавказ, Далекий Сибір — це все поле праці Українських Отців Церкви.

Українська Патрологія має своє-рідні національні ознаки і зміст діяльності: підставою Української Церкви — це ж проповідь Апостола Андрея, — отже, ще праця Церкви Первозванної. Дальшою ознакою нашої Патрології — це виразна українська національність наших Отців, які, на віть у чужих землях перебуваючи, ісповідують українську православну церковну ідеологію. Вона багато різничається від пізнішої московської ідеології, створеної московськими Патріярхами. Українська ідеологія — це чистота Православія, впереді наука його, а не обряди і звичай.

УАПЦерква плекає здівна освіту й культуру, бо Митрополитами ставали високоосвічені монахи. УПЦ — це народ Святиня демократизму, бо ж Отці походили з ядра рідного народу, його знали і для нього трудились. Скільки наших Духовників віддали своє життя в обороні Св. Благочестивої Православної Віри в бороть-

бі козацьких полків проти католицьких польських загарбників, — то навіть немає нині можливості їх всіх перечислити!...

Наша Церква не знала московської синодальщини, але віковічний соборноправний вибір Ієархії і Духовенства. Оті різні спроби деяких наших Єпископів, навіть у вільних країнах, накинуті Церкві своєвілля поодиноких Ієархів, це чужий, московський спосіб, Українською Церквою завжди відкиданий.

УПЦ — це служба Богові і народові, а відомий клич Митрополита-Автора: Служити народові — то служити Богові, — це ідеологія, яка спасла Україну, як націю, від винародовлення. УПЦ плекає громадськість своїх дітей, бо ж наші монастирі були сильно пов'язані з народом, навчанням господарити, лікуванням вірних родинними порадами, поправою моральних чеснот народу, й іншими потребами громади.

Вікінці, — УАПЦерква завжди пле-кала терпимість-толеранцію у відношенні до других християнських Вір, але вона не визнавала ніяких учній, отих нещасних півзасобів винародовлення українців.

В II частині своєї праці Митрополит-Автор подає хор-список Українських Святих, канінізованих Церквою. Але маємо сотні Святих Мужів і Дів, яких годі було канонізувати через напади чужинців і знищенні матеріалів для їх Канонізації. Чимало їх напасливи чужинці навмисне не допустили до проголошення Святыми, висуваючи своїх вперед, щоб українцям накинути неукраїнських постатей. Це робила Москва. Цей список поазбучний і впорядкований хронологічно, що показує наглядно, скільки наших Святих Мужів і Дів маємо. Подано також список спільніх святкувань Святих: тобто, більшого числа їх, діючих в одному місці або часі.

У примітках Митрополит-Автор виразно замічує, що цей список перший і неповний, але маючи його, пізніше можна буде його доповнити чи поправити.

Праця ця закінчується Місяцесловом українських Святих. Порядно було б в календарях, видаваних право-

славними українцями, містити українських Святих на своїх місцях, на першому місці і з короткою згадкою про їх походження та подвиги, щоб читачі привикли до рідних Святих.

Пише Митрополит-Автор таке: "Українські Святі — це були люди, що вславилися своїм чеснотливим життям, таким життям, що треба б конче його наслідувати, коли ми дбаємо про християнізацію свого народу"... "Це ж обов'язок провідників народу показати ті зразки, яким треба було б наслідувати! А це дало б безко нечно багато для розвою нашої духової української культури..." I правильно Автор кличе до нас, щоб ми вирізнили своїх українських Святих, яких зачислили собі, напр., Московська Церква, або тих чужинців, які ревно трудалися для розвитку нашої Церкви в Україні.

Праця Митр. Іларіона стає незамінним посібником для Духовенства перед Богослужбами, чи проповідлю, щоб роз'яснити вірним про соняч Українських Святих, які були спершу звичайними, чесними й побожними людьми, а опісля — через працю над собою і через подвиги для своїх рідних братів і сестер — стали ще за життя угодними Господу Богові служами, послугою для народу та його морального й духовного життя.

Напевно Українська Патрологія, з появою цієї першої джерельної праці Блаженішого Автора-Митрополита Іларіона, вийде на широке поле історії Українських Отців і Святих, які віддали багато трудів за свого життя для Рідної УАПЦеркви і рідного українського народу. Бо любити і дбати більше про свій рідний народ, — це наслідування Сина Божого, Який підкреслив, що Він прийшов до синів Ізраїля, тобто до Його рідного арамейського народу, в першу чергу!

О. Володимир Левицький.

ПРАВОСЛАВНА ВІРА.

Наука Східних Патріярхів про
Православну Віру.

Це найцінніший Катихизис. З передмовою Митрополита Іларіона 1957 рік, 200 ст. Ціна 1 долар.

ЛЕКСИЧНИЙ ФОНД ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ КІЇВСЬКОГО ПЕРІОДУ Х-ХІV СТОЛІТЬ.

(Автор ефедрат).

Балтійські запозичення.

8. В розділі “Балтійські запозичення” так само давні пам’ятки дають нам мало слів літоівсько-латиського походження. Будучи під великим впливом східніх слов’ян, балтійські народи самі залишили їм тільки невелику кількість слів у всіх сферах життя.

а) Із сфери природи маємо назви: з неживої природи (слана “паморозь, іній”), з живої природи (аворъ “тополя”, кустъ “кущ”, можжельникъ, ласиця “ласиця”).

б) Із сфери матеріальної культури маємо кілька назв гospодарських речей (ковшъ, сани, спудъ “посуд”, стежеръ “жердина для зміщення стога”) і промислу (олово).

в) Із сфери духовної культури маємо назву музичного інструмента: пипела, нипола “сопілка”; а звідси назва процесу: нипелование “гра на сопілці”.

г) Із сфери суспільних відносин номенклатура понять об’ємає дві групи слів: соціативність (ликъ “збір, зборище”) і диференціація за національністю (литва “помор’я, побережжя”, латвия, половцы, половчинъ).

г) Із сфери політичної структури маємо назву зброєносця, вояка: рында.

д) Із сфери загальної лексики маємо такі кілька слів: пелесыи “темнобурий”, ригати “кричати”.

Західні запозичення.

9. В розділі “Західні запозичення” маємо запозичення від трьох західніх народів: німців, поляків і французів.

а) Німецькі запозичення проходили двома хвилями: ранньою хвилею (германські запозичення) і пізнішою хвилею (німецькі запозичення). Ця остання хвиля котилася на східнослов’янські землі безпосередньо або через польську посередність.

Німецькі запозичення належать майже до всіх сфер, але взагалі можна говорити лише про окремі слова,

а не про групи слів.

1) Із сфери природи маємо назву риби: карась.

2) Із сфери матеріальної культури номенклатура понять охоплює такі групи слів: іжа (търгъ “печиво з борощна”), одяг (мятля “верхній одяг”, шуба “хутро”), гospодарські речі (бочка), торгівля (грошъ, крамъ “крамниця”).

3) Із сфери духовної культури маємо назви: будівника церков (мастеръ), епископа (пискупъ, арцибискупъ).

4) Із сфери політичної структури маємо слова: з номенклатури міської влади (бурггимістръ, ратманъ) і з судової номенклатури (тюрма).

5) Із сфери загальної лексики маємо кілька слів: кгвалтъ “насильство”, раховати, удручати “пригнічувати”, фальшиви.

б) Польські запозичення, які належать переважно до XIV ст., дуже нечисленні. Вони зустрічаються переважно в грамотах, що складались у польсько-литовських канцеляріях. Ці номенклатури позначились у таких сферах: матеріальна культура, суспільні відносини, політична структура і загальновживана лексика.

1) Із сфери матеріальної культури номенклатура понять об’ємає такі окремі слова: місто (городъ), мешканець міста (мѣстичъ), земельна міра (ланъ), вулик (свепеть).

2) Із сфери суспільних відносин маємо кілька слів: маршалокъ, матка, та ін.

3) Із сфери політичної структури номенклатура понять об’ємає такі окремі слова: влада (мочь), керівник держави (кролевая), урядові особи (воєвода, воитъ), майно, скарбниця (скарбъ), суд (скарга, гольдованье “васальна присяга”), кріпость (тврежа).

4) Із сфери загальної лексики маємо слова: брунатъни, велебный “шануваний”, вѣчистыи “вічний”, завѣсити, закажати “заборонити”, исныи “правдивий”, омешкати

“зволікати”, оправити “охоронити” та ін.

в) Французькі запозичення в давніх пам'ятках дуже нечисленні. Вони належать переважно до сфери матеріальної культури: тента “намет”, скорлутъ “тканина”, шапка “головне вбрання”, боть “череєвик”.

Слова невизначеного походження.

10. В розділі “Слова невизначеного походження” вміщена численна група слів, які вимагають ще спеціального етимологічного дослідження. Ці слова належать до всіх сфер життя, крім невеликої групи слів з невизначенім змістом.

а) Із сфери природи номенклатура понять обіймає неживу й живу природу. 1) Нежива природа: суходіл (груна “високе місце”, крижъ “пастмо гір”, болонь “луг”, кремень “мінерал”), вода (слъпти “текти”, слапъ “хвиля”, кра “круга” та ін.), категорії часу (солгать “назва мусульманського одинадцятого місяця”, фаяофи “назва місяця жовтня в Єгипті), явища природи (врънне “коливання землі”, знои “жар”, сквара “вогонь”), погода (ведро “ясна погода”, въялица “turbo”, роскалие “відлига”), опади (метиль “опад”), географічні назви (Ереутъ “південь”, Тъмуторокань).

2) Жива природа: рослини (дрязга “ліс”, кедръ “дерево”, лозъ “лоза”, ситие “тростина”, оръхъ, скляжъ “дерн”, грэзно “виноградні ягоды”, гыжа “незрілий виноград”, копръ “кріп”, конопля, быль “трава” та ін.), тварини кошута “коза”, лисъ, кобыла, комоница “кобыла”, котъка “кішка”, сань “гадюка”, увалъ “те ж”, лилекъ “лелека”, саблища “курка” та ін.), людина (исполинъ “людина великої фізичної сили”, владъ “волосся”, юдъ “частина тіла”, истула “божевілля”, устрата “видужання”, желя “смугок”, норовъ “вдача”, мъчта та ін.).

б) Із сфери матеріальної культури номенклатура понять обіймає такі головні галузі: оселя і будівлія (цѣста “вулиця”, ныраи “вежа”, острогъ “вязниця”, черепца “намет”, истурга “стіна” та ін.), їжа (икъльпинанъ “якась їжа”, кодименто “те ж”, кърчъ-

ма “міцний напій”, чыпъръ “солодощі” та ін.), одяг (волола “одяг з грубої тканини”, коматъ “пояс”, скудъ “верхній одяг”, яригъ “грубий одяг”, тересна “бахрома”, коприна “шовк” та ін.), взуття (прабошынь “чевревик”, въструга “частина взуття”), побутові речі (дохторъ “подушка”, ковчегъ “скринька”, жызль “палиця”, латы, латъвъ “горщик”, лъжица “ложка”, опаница “чаша”, тоягъ “палиця”, чръмига “глинняний посуд”, чыбань “посуд, глечик” та ін.), господарські речі (дълы “бочка”, каль “посуд для зерна”, шыгла “драбина” та ін.).

Особливо численна номенклатура понять з різних галузей занять: хліборобство (гумъно “двір”, върышъ “хліб”, пудъ “корм для скота”, кояръ “зброя кінська”, соха та ін.), торгівля та різні процеси, зв'язані з торгівлею (уздаченіе “товар”, капъ “одиниця ваги”, изрои “грошова одиниця”, мордка “те ж”, ставрата “монета”, кръноути “купити”, адрила “вітрила”, лоива “човен у новгородців” та ін.), промисел і ремесло (са-сыгъ “ливарна піч”, калити “гартувати”, усмъ “шкіра”, хъзъ “те ж”, неводъ “велика рибальська верша”, которуля “ткацький човник”, скифисъ “якесь ремесло”).

в) Із сфери духовної культури ця лексична група обіймає такі окремі галузі: мистецтво і розваги, релігія, мораль, вірування і звичаї.

1) В галузі мистецтва і розваг маємо лише кілька слів: ваяти “sculpere”, сига “кість для гри”, п'євьница “струна”, цѣвьникъ “гусляр” та ін.

2) В галузі релігії маємо назви: богів (вааль “ідол”, капице “те ж”, мокошь “назва божества”, перунъ “бог прому і блискавки”), диявола (великаръ “диявол”, муринъ “старший біс”), інші назви (лоно “місце перебування Бога”, сиена “якась річ, зв'язана з молитвою”, теблю “частиня іконостаса над царськими дверима”).

3) В галузі моралі пам'ятки зберігають досить численну лексику, яка стосується принципів християнської моралі. Це лексика переважно аморальніх учинків, проти яких застерігає християнське вчення. Напр.: заянивши “лукавий”, клятва “осуда”, коносати “блудодіяти”, крамовла “ко-

варство", куяние "ворогування", похабство "нерозумність", тронырство "зло, лукавство", яритися "гніватися", яръ "гнівний" та ін.

4) В галузі вірувань і звичаїв має-

мо таких кілька слів: балия "чарівник, кобъ "ворожиня", "норовъ звичай та ін.

(Далі буде).

Проф. П. Ковалів.

УКРАЇНСЬКА ПАТРОЛОГІЯ.

Митрополит Іларіон: "Українська Патрологія", підручник для Духовенства і українських Родин, 1965, Вінниця. Видавництво "Наша Культура".

"О, Розп'ятий! Ти ж лишив нам
Заповіт отої найвищий:
Свого ближнього любити,
За рідну життя віддати!"

Ів. Франко: "Іван Вишенський".

Наїмисне вибрал я за мотто слова великого Божого Подвижника, бо в них є зміст поняття Українського Святого. Ніхто досі не давав дефініції, що узгляднювала б, підчеркувала б українськість Святих. Це саме зробив наш Блаженніший Митрополит Іларіон першим. Він виразно зазначає у своїй Патрології, що: "Українська Патрологія — самостійна, окрема, власна, неповторна в Патрології інших православних народів! Кожен український Святий до своєї Канонізації жив на землі, був звичайною людиною, і багато працював і для всіх нас, звичайних людей. Святі — це велики наші українські працівники і наші українські патріоти, які багато й самовідано свого часу попрацювали для свого народу, і заслужилися на всенародну пошану. Знати своїх Святих близче — це обов'язок кожної культурної людини, бо Святі — це наші культурні діячі, це творці нашої української культури, особливо культури духовної.

Українські Святі — це найвидатніші наші люди, які прославилися не тільки в людей, але і в нашого Господя.

Глибоко знати всіх цих найбільших працівників для українського народу — це обов'язок усіх нас! Служачи народові, вони тим самим служили і Богові!" "Українська Патрологія", ст. 36-37.

Кожна Церква має свої особливості

по відношенні Святих. Христова Церква, коли не була іще розділеною, почитала спільніх Святих. Наприклад: Св. Василій Великий, Св. Іван Золотоустий, Блаженніший Августин спільно й досі почитаються як у Східній, так і Західній Церкві. Можна б вичислити і багато інших прикладів, але навів я наїмисне тільки тих Святих, що найбільш знані.

Та теологія завжди і всюди підкреслює подвиги Святого для Церкви на першому місці.

Хто не розуміє поняття, що його пояснюю і сильно проповідує Митрополит Іларіон: "Служити народові — то служити Богові", не все зрозуміє, яка саме служба належиться народові. А має вона бути Божою, на правдиву користь народові!

Наприклад, доводилось мені бути бібліотекарем під час моїх студій за кордоном. Знайшов я в бібліотеці прубезний життєпис Леніна французькою мовою. Прочитавши цю книгу, поручив я її ректорові одного монастиря, що її з великою увагою теж прочитав. Пізніше ми мали розмову на тему "подвигів" Леніна для революції, що, між іншими стала теж початком лиха України, яка досі триває. Дослівно сказав цей ректор про Леніна ось що: "Якщо Ленін ужив би був при своїй праці для народу сили, благословенної Богом, він був би став великим Святым, а народ його дійшов би до великого добробуту"...

Наука теж не є умовою, що доводить людину все до Святости. Знаний французький "Кюри д'Арс" не передішов дослівно ані одного теологічного курсу, щоб його не повторювати наступного року. Його не хотіли святити на Священика. Але вславився він величими Божими ділами серед свого французького народу. Сьогодні належить він до Хору Святих Римської Католицької Церкви.

Під заголовком: "Ідеологія Української Православної Церкви", ст. 26-35, Блаженніший Автор подає ціхі-ознаки, що характеризують Святих українських. Ці саме ціхі під назвою "восьма ознака", ст. 34, заподають: "З давніх давен Українська Православна Церква була зовсім толерантна до всіх римо-католиків, до всіх протестантів, і ревно й щиро молиться про правдиве поєднання всіх Християнських Церков.

Але з давнього часу Українська Православна Церква зовсім не визнає жодних уній з Римом, і горливо й всіма можливими силами боронить усіх православних українців проти таких розкладових уній...

Таке розуміння не є нетолерантністю чи нетерпимістю до інших Вір, ні, — Українська Православна Церква добре живе зо всіма і повно толерантна до всіх Християнських Вір, цебто й до римо-католиків..."

А римо-католики? Народ у Галичині знає про польського Святого Станіслава Костку, Святого Римської Церкви Алльоція Гонзагу (теж поляка), знає про Анджея Боболя. Донього, цього особливішого ворога українського православного народу, молився публічно з польським Епископом Гавліною Архиєпископ Іван (Бучко). Молився, ба й всім українцям поручав донього молитись. (Подія автентична, що мала місце в Римі яких 10 років тому). За те цей самий Архиєпископ робив ірзницю між українцями і католиками й українцями православними, що перебували в цих самих таборах та звикали до спільноти Молитви.

Народ у Галичині любив читати "Життя Святих". І читав. Але яких Святих життя? Святі Антоній і Теодосій Печерські фігурували в тих "Життях" як католики. Подвигів Святих Православної Церкви не вільно було пізнавати, бо "вони були схизматики..."

Тепер уже наవіть Ватикан признається, що "ї" Рим був виною схизми 1054-го року. Ми кажемо, що тільки Рим був цією причиною, бо він від Православної Церкви відійшов... Властиво, перші кроки схизми зробив Рим уже 867-го року. А власне не тільки наставився Рим від Церкви

Православної відійти, але навіть запровадив більше, ніж 20 новин у Вірі Православній, за що посередньо був цей Рим, в особі Папи Миколая, виклятий на Соборі в Константинополі 867-го року Божого, за Патріярха Константинопольського Фотія.

А найважніше, це виховування так званих українців католиків на чужій Україні ідеології, римській ідеології, що ніколи широю для України не була, бо Україна, по суті православна від часів Апостола Андрея Первозванного, Основоположника нашої Святої Церкви Православної...

Дня 12-го листопада 1623-го року вбито Архиєпископа Йосафата Кунцевича. Його вбито, бо він Україну переслідував "огнем і мечем". Отже, не був він сином України. Україна своїх Подвижників і Покровителів від віків належно шанувала і шанує... У списку польських Святих Архиєпископ Йосафат записаний як: "Патрон Польські і Русинуф"... Греко-католицька Церква поручає, ба наявіт силює своїх вірних почитати "святого", що Україну переслідував... Як це розуміти? Видно, що Українська Католицька Церква не признає національних Святих українських, але Святих, що служили Римові...

Зате має Україна свого Святого, — рідного, українського. Його замучили католики поляки за Віру Православну, цебто за Віру (руську) українську. Є ним Святий Афанасій (Филипович). Він був замучений 5-го вересня 1648-го року.

Отже має Україна двох Святих, що впокоїлись менш-більш у цьому самому історичному періоді. Аж двох Святих!?

Котрий же дійсно український з них двох, — чи той, що його вбив гнів українського народу? Гнів народний? Чи цей, що його вбили вороги України, що є й були ворогами Церкви Православної? А Церква Православна Українська — це душа України...

Блаженніший Митрополит Іларіон робить паралелю між тими двома синами України. І вона звучить: "Дві зовсім окремі ідеолорії, два зовсім окремі світогляди дали протилежніх осіб: православний Афанасій Филипович і уніят Йосафат Кунцевич. Ніби два рідні брати, але далекі один

від одного, як далеке Небо від землі. Це правдива релігійна різниця православного й уніята, узятих у цілому.

Це дві зовсім протилежні ідеології: рідна-демократична й соборна-православна, — і чужа римська уніяцька...

Тому Афанасій став улюбленним всенароднім Святим, а Йосафата народ ніколи не шанував і не шанує, і з кістками його возяться й тепер то всьому світі з політичних мотивів..." Митрополит Іларіон: "Українська Церква за час Руїни", ст. 385.

Хоча протестанти не віддають особливішої пошани тим, що вмерли за їхню Віру, то мають вони "Книгу Мучеників" під заголовком: "Фоксис Бук оф Мартирс". Начислює ця книга 876 сторінок дрібного друку. Оправлена в тверді обкладинки, замкнена як Напрестольна Євангелія Православна...

Ця книга вичисляє тільки мучеників секти "Квакерів". Написав цю книгу вчений, що зачав цю працю як католик, чи скоріш римо-католик. Закінчив книгу писати, як той, що Римську Церкву з переконання покинув...

Блаженніший Іларіон, Автор описує теж яскраво темні діла Церкви Російської, що Святих українських до своєї Церкви зачисляє.

У розділі: "Нові Мученики за Віру", ст. 112 пише Митрополит Іларіон: "Мучеників та Ісповідників за Віру в українській історії безконечно багато: страждали вони за час Татарщини, безконечно багато було їх і за час польської і неволі, старої й нової.

А вже страждання за час і комуністичної окупації України перевишило всі гоніння, які тільки знає історія...

Мучениками та Ісповідниками стали всі перші Єпископи Української Православної Автокефальної Церкви, з Митрополитом Василієм на чолі.

Деякі з цих Мучеників уже оточені місцевим почитанням", ст. 113.

"Патрологія Українська" з Агіологією побачила світ. Вона народилася окремою працею. Однаке, як сам Блаженніший Автор це підкреслює, не є вона повна. На мою скромну думку вона ніколи повною не буде. І в народі українському було й є й буде велике число Божих Угодників, що життя своє сповнили святыми вчин-

ками. Але все те робили скромно, без розголосу. Віримо, що Господь Все-могутній вручив Українському народові особливіше посланництво виказа чином силу Віри Православної. Часто наш Блаженніший Митрополит Іларіон це підкреслює у своєму слові. Наприклад, на Священичій останній конференції, та на Соборі ХІІІ не раз було чути його могутній голос у цій формі: "Віра наша вийде з тих страшних переслідувань перепалена вогнем, очищена... як перша між іншими Вірами"...

На сторінці 41-ї Патрології Митрополит пише: "Коли вийде колись друком повна Українська Патрологія (з Агіологією), то український культурний світ сильно здивується, бо побачить повну й правдиву реальну історію України, історію її життя та великих діянь, особливо в ділянці духовної культури"...

Святі українські не обмежувалися до якоїсь одної території України. Часто походили з центральних земель її. Але, як наприклад Іов, Ігумен Почаївський походив з Галицького Понуття, з Галичини, що найдовше простирався унії з Римом. Львівський і Перемиський Владики були останніми, що унію прийняти були змушенні. А чи знають про це теперішні греко-католики? З певністю ні! Їх учать ложно, що Володимир Князь прийняв Католицьку, а не Православну Віру. Лож, іще раз лож!...

Які пропозиції я змушений висунути моєю совістю? Рішучі вони. Нам треба перестудіювати дбайливо Патрологію Митрополита Іларіона! Пере-студіювати її нам самим. Пізнати докладно імена своїх Святих українських. Імена чисто православні, що мають зміст Віри та Божих Правд.

Пізнавши ці імена, надавати їх при Святому Хрестенні своїм дітям, чи онукам. Святі молять Бога за нас. Моляться за нас особливо Святі, що ім'я їхнє ми при Святій Тайні Хрестення одержали. Уникаймо імен чужих, що часто є поганськими, беззмістовими. А це зробимо, коли пізнаємо наших Святих, читаючи їхнє життя.

Загально говорю про Святих, але тут розумію в загальному Божих Подвіжників. Справді, життя Святих,

наведені в цій праці, є коротенькі. Бо не все наш Блаженніший Автор мав доступ до джерел, ібо ж це чужина. Але маємо й окремі монографії з української Агіології: Преподобний Іоан Почайський, Преподобна Анна Всеволодівна, Святий Димитрій Туптало, Митрополит-Мученик Арсеній Мацієвич й інші... Їх повно подав нам окремими книжками Митрополит Іларіон.

Одне остається мені слово, слово скромне про Автора, що життя Своє віддав народові до кінця. Слово мое до Бога, — щоб зволив Він подати іще довгий вік нашому невтомному

Працівникам прожити, щоб Він своє молодечого Духа передав нашому народові у своїх творах духовних. Ми певні за Блаженнішого Автора, що він не оставить праці до останньої хвилини життя свого.

І нехай вільно буде мені цю певну відповідь узяти із уст Івана Вишенського:

“Ні, не зраджу свого Бога,
Не зламаю Заповіту,
І ярмо Хреста оцього
До могили донесу...”

28.V.1965.

О. Д-р Степан Сасс.

БЛАГОЧЕСТИВЕ ЖИТТЯ.

Про молодь і родину.

● **Благочестиве життя.** Про благочестиве життя день-у день, місяць-у місяць проповідує Митрополит Іларіон у своему “Деннику моєї душі”. Це поетичне представлення всього благочестивого життя для наших родин та для нашої молоді. Митрополит навчає ясно й просто інаважає найбільшого в житті.

Кожен народ має своїх християнських релігійних поетів, їх читають і за ними йдуть!

Вся поезія Митрополита Іларіона густо наскрізь написана релігійністю! Це поезія всього життя його! Навчаймося з неї!

● **Благочестя в Родинах,** — тільки воно одне верне нашу молодь до морального життя! Коли батько й мати від перших літ, від народження своїх дітей будуть давати їм ясні й діяльні приклади морального життя, то й діти підуть за ними, і будуть моральні й благочестиві.

Тільки найближче життя зо своєю Церковою переродить і батьків, і дітей, і родини!

● **Повернення молоді до благочестя.** Преса назначає, що молодь по всьому світу дуже й дуже розкладається морально, і великий

відсоток її бере участь у карних переступах.

Такий ненормальний стан постає найперше в родинах, які активно (практично) втратили Бога і відступили від своєї Церкви. Без Бога нема благочестивої родини, як без Причастя нема повної людини!

● **Небезпечна наука.** Преса подає, що багато університетів і багато студентів в Південній Америці захоплені комуністами. На кожному курсі є кілька комуністів активістів, які “задають тон” усьому курсові і ведуть студентів за собою. Часто ці “провідники” вже покінчили належні курси в Москві. І студенти розкладаються і ведуть за собою й професорів... Диктують їм, особливо на Семінаріях...

Це саме перекинулось уже і в США.

І молодь наша скрізь розкладається і сильно підпадає комунізмові й атеїзмові...

● **“Денник моєго життя”** Митрополита Іларіона, що вже кілька літ друкується в “Вірі й Культурі”, наступного року вийде окремою книжкою під заголовком: “З нами Бог!” Це буде христоматія благочестивого життя для українських родин та для молоді.

Батько.

25-ЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ НАШОГО ПЕРВОІЕРАРХА.

Постанова Собору Єпископів.

25-го травня 1965-го року.

Слухали: 25-літній Ювілей Архиєрейського Служення Первоієрарха нашої Святої Церкви Блаженнішого Іларіона, Митрополита Вінницького й всієї Канади.

Інформація: 20-го жовтня цього 1965 року сповнюється 25 літ, як на Св. Даниловій Горі в м. Холмі в Катедральному Соборі Різдва Пресвятої Богородиці був хиротонізований Арх. Проф. Др Іван Отієнко на Єпископа Холмського й Підляського, з возведенням

у той самий день у сан Архієпископа, а пізніше, 16-го березня 1944-го року до сану Митрополита Холмського й Підляського.

Інформація 2: 8-го серпня 1951-го року Провідіння Боже, діючи через Надзвичайний Собор Української Греко-Православної Церкви, що відбувся в Вінниці, покликало Владику Митрополита Іларіона на становище Первоєпарха цієї Церкви, з титулом "Митрополита Вінницького й всієї Канади".

У хвалили: 1. Беручи на увагу 25-літню ревну, самовіддану й многоплідну Архипастирську працю на користь Української Православної Церкви й Українського Народу як на рідних землях многостражданної Холмщини, так і на вільних землях Канади, — сердечно вітати Первоєпарха нашої Святої Церкви Блаженнішого Митрополита Іларіона з 25-літнім Ювілеєм Архипастирського Служення, дякуючи Господеві, що в Особі Його дарував нам мудрого Провідника, та благаючи Всешинього Господа Бога, щоб обдарував нашого Первоєпарха міцним здоров'ям та довгими роками життя для нашої Св. Церкви й Народу праці.

2. Поблагословити Духовенству нашої Митрополії відправу з нагоди Митрополичого Ювілею Вдячні Молебні та організацію Ювілейних Академій для вшанування многоплідної Архипастирської й наукової праці Високого Ювілята у місяці жовтні-листопаді 1965-го року.

3. Ювілейні Святкування в Єпархіальних осередках сполучити з Єпархіальними З'їздами, з якими значайно є пов'язані Митрополичі Візитациї.

4. Про Ювілей 25-ліття Архипастирської праці повідомити Єпископат Об'єднаної Церкви, українські організації та наукові інституції й університети, беручи на увагу участь Владики Митрополита-Ювілята також в державно-політичному й науково-культурному житті українського народу.

5. Подати до відома Консисторії нашої Церкви оцю Ухвалу Священного Собору Єпископів, — щоб вона видала відповідні зарядження Духовенству з виясненням важливості для розвитку Церкви належного відзначення Архипастирської й наукової праці Блаженнішого Ювілята.

6. Доручити Преосвященнішому Борису, Єпископові Саскатунському, Вікарієві Центральної Єпархії, допильнувати виконання постанов Священного Собору Єпископів щодо Ювілейних Святкувань на честь Первоєпарха нашої Святої Церкви.

Голова Священного Собору Єпископів
Митрополит Іларіон.

Заступник-Член, Архиєпископ Михаїл.
Член-Канцлер, Архиєпископ Андрей.
Член-Вікарій Саскатунський Єпископ

Борис.

НАУКА Й КУЛЬТУРА.

● В першу річницю спалення Української Бібліотеки-Архіву Академії Наук у Києві.

Українці Канади! Минулого 1964-го року в дні 24 травня ворожа рука підложила в столиці України в Києві вогонь під публічну Бібліотеку Академії Наук УРСР. В пожарі згоріли величезні духові скарби українського народу, стародруки, рукописи, архіви, а між ними також архів Української Центральної Ради. Всіх книжок, як про це говорилося на судовій розправі, згоріло 600.000 томів.

Той факт, що пожар був старанно підготований наперед, бо книжки були обкідані не лепкими до гашення фосфоровими і магненійовими препаратами, є доказом, що на увазі було тотальнє знищення бібліотеки й архіву. Того один палій Погржальський, якого поставлено перед суд, не міг зробити. З певністю було більше числа спільніків, і їх шукати треба між велико-державними російськими шовіністами, які діють в Україні по лінії ру-

сифікації й нищення українських духових надбань. Їх ціль — здійснення прокламації ХХII Конгресу комуністичної партії в Москві. На свою оборону в суді палій оповідав, що впродовж багатьох років вивозяться з українських бібліотек масово книжки і нищиться їх, та що в тій справі існує якесь урядове розпорядження. В той спосіб Погржальський, намагаючись поменшити свою вину, вивив дійсних спричинників варварства.

Дорогі Земляки! Оприлюднюючи в першу річницю пожару згадку про страшну своїм змістом трагедію українського народу, п'ятнусетмо доконаний злочин в імені української спільноти Канади, і перед цілим культурним світом обвинуваємо за нього російський великороджавний шовінізм та його режимних виконавців в Україні. Доконаної ними кривди український народ ніколи не забуде! Подбаймо, щоб про неї довідалися передусім наші співгромадяни в Канаді та щоб зрозуміли, що,

того роду злочини в країнах тоталітарних режимів, чи він брунатний, чи червоний, мають своє джерело в їх боязні перед вільною людською творчістю. Тому одні й другі палять книжки і замінюють їх партійною пропагандою. Так робили нацисти в Німеччині, і так само роблять тепер російські великорадянські комуністи в Україні.

В цю першу тяжку історичної події трагічну річницю не забудьмо спом'януть творців української духової культури, — письменників, поетів, науковців і мистців, усіх

тих, хто з посвятою творять українські духові цінності. Вони були переслідувані, тероризовані і мордовані за те, що підтримували духа українського народу. Майже на увазі їх в Україні, і тих, які разом з нами опинилися в країнах вільного світу. Вони не перестають збагачувати своїми творами духову скарбницю українського народу. Це певний шлях до здійснення українського національного ідеалу, за що на всіх фронтах ведеться наша безпереривна боротьба.

Комітет Українців Канади. Президія.

ЦЕРКОВНА ХРОНІКА.

● Митрополичі Канонічні Візитації восени 1965-го року.

● Неділя 12-го вересня, — перша Митрополича Канонічна Візитація в Церкві Св. Апостола Андрея Первозванного в м. Едмонтоні.

● Неділя 26-го вересня — Митрополича Канонічна Візитація в м. Ванкувер, в Церкві Пресвятої Тройці.

● Неділя 3-го жовтня — Митрополича Візитація в Митрополій Всеканадійській Кatedрі Пресвятої Тройці в м. Вінніпегу.

● Неділя 17-го жовтня — Митрополича Канонічна Візитація в Соборі Св. Покрови в м. Вінніпегу. 40-ліття Св. Покровської Громади.

● Неділя 24-го жовтня, — Митрополича Канонічна Візитація в Соборі Св. Софії в Монреалі з приводу 40-ліття Церковної Громади.

● Митрополича Візитація в м. Едмонтоні відбудеться в неділю 31-го жовтня. Разом з Візитацією Блаженніший Митрополит Іларіон освятить новопобудовану Катедральну Авдіївського та Недільну й Українську Школи.

● Неділя 7-го листопада, — Канонічна Митрополича Візитація в Парафії Св. Димитрія в Лонг Брэнч, Онтаріо, з приводу 25-ліття Парафії.

● Митрополича Візитація в м. Торонто відбудеться 5-го грудня 1965-го року.

● **Ювілей Високопреосвященнішого Архієпископа Михаїла.** Цього року припадає Ювілей 80-ліття життя і 45-ліття Священства Високопреосвященнішого Архієпископа Торонто і Східної Канади Михаїла. Свято відбудеться 21-го листопада 1965-го року.

● **Виклад Митрополита Іларіона на Літніх Курсах в Колегії Св. Андрея** відбудеться в четвер 29-го липня. Присутніх було 80 юнаків та юначок. Блаженніший Митрополит Іларіон викладав на тему: "Любімо свою Українську

Православну Церкву". Власне це була коротенька, але основна історія Української Православної Церкви. Виклад точився одну годину, і всі слухали з великою увагою.

● **Огляд Бібліотеки Митрополита Іларіона.** У четвер, 5-го серпня 25 учениць і учнів Літніх Курсів Українознавства при Колегії Св. Андрея в Вінніпезі оглядали Бібліотеку Митрополита Іларіона. Сам Митрополит виголосив учням годинний виклад на тему: "Стародавні рукописи й книжки", ілюструючи його показами давніх рукописів і стародруків.

● **Концерт учнів Літніх Курсів Колегії Св. Андрея** відбувся в п'ятницю 6-го серпня в Плейгавзі театрі. Концерт відбувся дуже добре, брали в ньому участь багато учнів Літніх Курсів. Театр був переповнений.

На Концерті було й місцеве Духовенство на чолі з Блаженнішим Митрополитом Іларіоном.

● 50-ліття життя.

Високопреподобному Отцеві Протоієреєві Олександру Хом'якові в Едмонтоні.

Високопреподобний Отче Протоієрею!

Вітаю Вас сердечно з 50-літтям Вашого життя.

Прожити в нашому житті і за нашого часу 50 літ — дуже тяжко, і людина рідко коли проживає цей час зовсім спокійно.

Зате це час, коли людина повно впівляє себе.

І Ви належно вже виявили себе як правдивий Слуга Божий, — Ви ревно і самовіддано служите нашому Господу, Творцю Всеїленній.

Але служите Ви Йому найтяжчою, зате Йому наймилішою формою: працюєте для Його народу, щоб зробити всіх благочестивими, правдивими дітьми Божими.

Благаю Милосердного Господа, щоб для цієї тяжкої праці Ви подав Вам віку довгого, а здоров'я міцного!

Молюся за Вас і за все Духовенство, щоб

воно все єдиним серцем і єдиними устами служило Господеві, як Творцеві і Опікунові всього світу!

Кличу Боже Благословення на Вас і на Вашу працю, і на всю Вашу Благочестиву Родину, —

† Митрополит Іларіон.
Ваш постійний богомолець.

● Візитація в Кенофрі Онтерійській. У неділю 1-го серпня відбулася високоврочиста Митрополича Канонічна Візитація в м. Кенофра, Онт. Митрополит, у супроводі О. Архімандрита Іоава Скальського та О. Степана Ярмуся прибув у Кенофру ще звечора.

Храм Св. Володимира в Кенофри дуже хороший, але ще не закінчений. Тепер якраз святкує своє десятиліття. Громада мала, але активна й ревна.

Служба Божа в неділю 1-го серпня відбулася високо велична. Співав Хор під упрацюю проф. Вол. Богоноса, який примирав із Вінницегу, — співав прекрасно.

Служба правилася високобожно. Сильну проповідь на тему Свята: "Значення Володимира Святого" — виголосив Блаженніший Митрополит Іларіон.

По Службі Божій відбувся братський обід, а по ньому Академія. Головував на Академії Голова Громади, п. Яків Трембач. Говорило кілька промовців. Сильне й глибокозмістовне Слово сказав Митрополит Іларіон.

Уся Візитація відбулася високоврочисто й поважно. Прекрасна природа допомагала цьому.

І глибоко шкода, що мало було приїжджих. Бо ця Митрополича Візитація, ця велична Служба Божа і тихий прекрасний спів перетворилися в Спасенину Містерію, яка заходо-

тила всі душі вірних, і всі єдналися з чудовою місцевою природою, і найкращим кутником у Канаді!...

Митрополича Візитація була неповторна...

● Греція відкинула запрошення Ватикану. Ватикан запросив Грецьку (Еладську) Церкву послати обсерватора на 4-ту Сесію Ватиканського Собору, що розпочинається в вересні цього року. Первоієрех цієї Церкви, Митрополит Христостом (Золотоуст) це запрошення рішуче відкинув, і рішуче заявив, що "Поки він буде жити, він не допустить до жодного зближення з католицтвом!"

Одною з головних причин Митрополит вказує на Флорентійську Унію 1439-го року, яка чинилася Папою насильно і вдарила Грецію-Візантію і Константинопольський Патріярхат смертельно: Патріярхат і Грецька Церква втратили дуже багато. Ця ж Флорентійська Унія безконечно била Україну і б'є її і до сьогодні... Через це і Український Єпископат проти всякої участі в Ватиканському Соборі, про що й видав Соборне Послання ще 30-го квітня 1960-го року.

● Ватиканський Собор. Православній погляд, погляд Вселенської Православної Церкви на Ватиканський Собор і на всякі предложення Риму, докладно виявлені у праці Митрополита Іларіона: "Поділ Єдиної Христової Церкви і перші спроби поєднання її". Вінницег, 1953 р. 384 сторінки. Ціна 2 дол.

● Нові твори Митрополита Іларіона:

1. Бог і світ. Чиганка для молоді. 72 ст. Ціна 50 центів.
2. Українська Патрологія. Підручник для Духовенства і українських родин. Частини І-ІІІ. Вінницег, 1956 р., 164 ст., Ціна 1 д.

ВІДГУКИ НАШИХ ЧИТАЧІВ.

● Щиро дякую за ласкаве надіслання знаменитої праці Митр. Іларіона "Українська Патрологія" — залучую належність за неї.

З поважанням

Інж. Степан Т. Кульчицький.

● Шановне Видавництво!

Автору книжки "Українська Патрологія", Іого Блаженству, Блаженнішому Д-рові Іларіону бажаю багатьох літ життя та сил для практиці на користь Церкви Й Батьківщини!

З глибокою пошаною,

Свящ. П. Бублик.

● До Вас, Дорогий Владиславо, до Вашого Блаженства!

Ласкаво прошу Вас прийняти від нас щиро-сердечні gratulacii по операції Ваших очей,

де Ви витерпіли багато тілесно, а ще більше душевно...

Бо ота праця, до якої Вас Всемилостива Божа Ласка сподобила з любов'ю, дала мно-гозаслуженому Й любителю Божественної пра-ці, не усилаюшій по всі дні, багато...

Від широго серця бажаю Вам Ласки Ду-ха Святого і просвіщення в діях на Славу Бо-га Й помноження любови у мирі по всі дні життя Вашого на Славу Божу!...

У нас Ваша праця і провідна порада умно-жила Й поширила Віру Й культуру поміж на-родом нашим, де Й тепер така цінна Ваша праця многої огрила багатьох віруючих сер-дець!...

У Вашій пам'яті є багато печальних споми-

нів, витиснених глибоко, що при всякий при-
крій і злій нагоді Вам нагадує ота Віра й На-
дію на краще завтра!...

Чого, Господи, поможи нам дочекати!
Кельовна, 15.XII.1964.

Василь Стадник.

УСІ ДОПОМОЖІМО "ВІРІ Й КУЛЬТУРІ"!

● З Хрестин. В залученні пересилаю \$4.00 на Пресовий Фонд Вашого цінного міс-
сячника, які були призначені на цю ціль із збірки на рідну пресу з Хрестин доночки Лінди-Галини П-ва О. і Г. Лазаровичів з Лон-
дон, Онт.

Остаюсь з глибокою пошаною й християн-
ським привітом Отець М. Дебрин.

Сердечно дякуємо!

● На Фонд "Віри й Культури" посилаю
10 доларів від Невідомого. О. Олександр
Костюк.

Сердечно дякуємо!

● На Фонд "Віри й Культури" \$5.00 з
Нев'ячного Вінка по покійний п. Василінні
Тацюк, з Вакав, Саск.

Збірку робів Свящ. М. Степенка.

Сердечно дякуємо!

● З Похорону. На "Віру й Культуру"
з Похорону бл. п. Навла Кравчука, Брокен-
гед, Ман, передається 5.00 доларів. Свящ.
С. Ярмусь.

● На Фонд "Віри й Культури" зложили:
Пані А. Нестеренко \$6.00
Л. Бачинський (неоголош.) \$5.00
О. М. Степченко \$5.00
О. М. Дебрин \$4.00
К. Рибалка \$1.00
Влас Шишута \$1.00
О. Шавлач \$0.50
Пані О. Дорощук \$0.40

Усім сердечна подяка!

СЕРЕД НОВИХ КНИЖОК.

Красне письменство.

● Михайло Старицький: Твори у вось-
ми томах. Том п'ятий, книга перша, 724 ст.,
книга друга 632 ст., книга третя 752 ст. Ред.
Колегія: М. Д. Бернште, М. П. Коми-
шанченко та інші. Київ, 1965 р. Видано
по 19000 прим. книга.

Тут уміщено трилогію Богдан Хмельниць-
кий: 1. Перед бурей, 2. Буря і 3. У пристані.
Усі три книги — рос. мовою. В кн. 3 дано:
"Облога Буші" українською мовою.

● Зосим Дончук: Ясновідець Гері. Са-
тирична повість. Накладом автора. Філадел-
фія, 1965 рік, 262 стор.

Книжка викликає багато глибоких роздум-
ів. Сатира часто їдка. Написана ясно, чи-
тається легко. Мова хороша літературна

● Ол. Неприцький-Грановський: Сні-
зрудованого замку. Поезії. Том VII. Чікаго-
Нью-Йорк, 1964 рік, 144 стор.

Книга поезій живої людини й живого сер-
ця. Сучасність сприймається чутливим сер-
цем і творить світ поезії в "онах" Грановсь-
кого.

Хто любить чисту поезію, той з насолодою
прочитає новий збірник нашого видатного
поета.

● Остап Вишня: Твори. Фейлетони, гу-
морески, усмішки 1947-1951 рік. Том шостий.
Київ, 1965 рік. 436 ст. Видано 20 000 прим.

● Роман Метельський: Правда крізь
пітьму. Поезії. Пассейк, США, 1964 рік, 128
ст. Видано 1000 прим.

Багато релігійної поезії, часто правдивої,
доброї.

● Володимир Гжицький: Чорне Озеро.
Опішки. Два романі. Київ, 1965 рік. 576 ст.
Видано 50 000 прим.

● Володимир Іванович: Переображення по-
сміхається. Жарти, прислів'я, байки тощо.
Одеса, 1960 рік. 188 ст. Видано 20 000 прим.

● Василь Кучер: Трудна любов. Роман.
Київ, 1965 р., 364 ст. Видано 50 000 прим.

● А. Глумов: На рубежі века. Історич-
ний роман. Москва, 1965 р., 708 ст. Видано
30 000 примірників.

● Школа під стріхою. Збірка творів про
дореволюційну школу. Упорядкував М. Сидоренко.
З малюнками. Київ, 1963 р., ст. 144. Видано 32 000 прим.

● Микола Сиротюк: Побратався сокіл.
Роман. Київ, 1965 р., 340 ст. Видано 27 000
примірників.

● Любомир Дмитро: Вечірня зоря.
Роман. Київ, 1965 р., 172 ст. Видано 30 000
примірників.

● Арсен Іщук: Вербівчани. Роман-хроні-
ка. Книга друга. Київ, 1965 р., 446 ст. Ви-
дано 23 000 прим.

● Микола Рудь: І не сказала люблю. Бо-

ривітер. Роман Київ, 1964 р., 310 ст. Видано 30 000 примірників.

● Українські народні пісні. Склад Г. Г. Яковлевич: Київ, 1964 рік, 284 ст. Видано 39 000 прим.

● Юрій Яновський: Мир. Роман. Київ, 1965 р., 288 ст. Видано 30 000 прим.

● Іван Сенченко: Його покоління. Роман. Київ, 1965 р., 228 ст. Видано 25 000 примірників.

● Наум Тихий: В дорогу виходить на світанні. Роман. Київ, 1962 р., 478 ст. Видано 33 000 прим.

● Федір Потушняк: Повінь. Роман та оповідання. Київ, 1965 р., 568 ст. Видано 10 000 примірників.

● М. Лермонтов: Виbrane поезії. На англійську мову переклав Олександер Великотний. Вінніпег, 1965 рік, 128 ст.

Мова.

● Д-р Олекса Горбач: Ісидорів Служебник. Слов'янський рукопис ч. 14 Ватиканської Бібліотеки. Див. "Богословія", Рим, 1964 р., том 25-28, ст. 62-113.

Це докладний цінний палеографічний і мовний опис Служебника тяжкої пам'яті московського (в Києві його не прийняли!) Митрополита Ісидора, творця Флорентійської унії 1639 р. Служебник к. XIV чи п. XV віку.

В опису наголосів пам'ятки (ст. 73-74) варто добавити, що в пам'ятках тирновського правопису часто зазначали початок чи кінець слова (писання було непереривне) за значкою, ніби значок наголосу. Але це не значок наголосу! Див. працю проф. Ів. Огієнка: Akzentzeichen in mittelbulgarischen Sprachdenkmaeler ("Zeitschrift fur Sl. Philologie" 1932 р. том IX кн. 3-4 ст. 395-399).

На жаль, пам'ятка не подає яких нових історичних відомостей.

На кінці опису видрукувана з цього служебника вся Літургія Івана Золотоустого. Це цінне надбання!

● Слово на сторожі. Число 2, 1965 рік, 32 сторінки. Вінніпег.

● Проф. М. И. Матусевич, Н. А. Любимова: Альбом артикуляцій звуков русского языка. Москва, 1963 рік, 36 ст. Повно малюнків.

● А. А. Иванов: Применение обучающих машин. Київ, 1964 р., 300 ст. Видано 4000 примірників.

Дано 25 малюнків.

● А. Г. Широкова: Чешский язык.

Москва, 1961 рік, 352 ст. Видано 9000 прим. Підручник для університетів.

● Н. О. Овруцкий: Крылатые латинские изречения в литературе. Київ, 1964 рік, 220 стор. Видано 100000 прим.

● А. С. Садецкая: Практический курс румунского языка. Москва, 1962 рік, 342 ст. Видано 4000 прим.

● М. Ф. Палевская: Синонимы в русском языке. Москва, 1964 р., 128 ст. Видано 56 000 прим.

● G. Sotiroff: Koine and idea. 1965, р.р. Regina.

Тарас Шевченко.

● Тарас Шевченко. Документи і матеріали, 1814-1963 рік. 566 ст. Ілюстрована. Видано 6000 прим. Київ.

● Володимир Дарда: Його кохана. Повість та оповідання. Київ, 1964 рік, 300 ст. Видано 30 000 прим.

Про взаємини Т. Шевченка й кн. Варвари Репніної.

● В. С. Бородін: Три поеми Т. Г. Шевченка: Сова, Сліпий, Наїмичка. Видання Академії Наук. Київ, 1964 рік, 132 ст. Видано 5600 примірників.

● Вінок Великому Кобзареві. Праці багатьох авторів, призначених для вшанування Т. Г. Шевченка в соту річницю з дня його смерті. Київ, 1961 рік, ст. 488. Видано 8000 примірників.

● Леонід Бачинський: Видання творів Т. Шевченка в США. Бібліографічні мат. до 1960 року виключно. Клівленд, С.Ш.А. 1962 рік, 24 сторінки.

● Тарас Шевченко: Заповіт. Оригінал і переклади на 45 світових мов. Ілюстрована. Буенос-Айрес, 1964 рік, 64 ст. Видано 2000 примірників.

Атеїзм.

● Основи наукового атеїзма. Третє перероблене видання. Редколегія: И. П. Цамерян, Ф. И. Долгих та інші. Видання Академії Наук. Москва, 1964 р., 400 ст. Видано 50 000 прим.

Нічого "наукового" в цій книжці нема.

● Ю. М. Охріменко: Критика християнських поглядів на особу. Київ, 1964 р., 174 стор. Видано 1000 прим. Видання Академії Наук.

Комуністи творять свою лжеістру...

Філософія.

● В. П. Зубов: Аристотель. Видання Ака-

демії Наук. Москва, 1963 р., 368 ст. Видано 25000 прим.

● Філософська енциклопедія. Московська Академія Наук. Члени редколегії: Ф. В. Константинов, В. Ф. Асмер, Б. Э. Биковський та інші. Москва, 1962 рік, 576 ст. Видано 69500 примірників. Том. II.

Словники.

● Словарик названий жителів РСФСР. Зложений під редакцією А. М. Бабкина. Москва, 1964 рік, 400 ст. Видано 22 000 прим.

● Словник юного Космонавта. Упорядкував М. Ратушний. Київ, 1964 р., 296 ст. Видано 33000 прим.

Мистецтво.

● Художник Б. Л. Тулін: Український екслібрис. В українській і англійській мовах. Київ, 1964 рік, 34 ст. Видано 5000 прим.

Дано 18 екслібрисів.

Різне.

● Якщо хочеш бути здоров... Друге додовнене видання. Праця багатьох авторів. Складаючи. Сенин. 304 ст. Москва, 1965 р. Видано 27 000 прим.

● Хочу все знати. Праця багатьох авторів. Ленінград, 1964 р., 320 ст. Видано 50 000 прим.

Біологія.

● Н. М. Верзилін, В. М. Корсунська, О. В. Казакова, К. Г. Макарова: Біологія. Підручник для вечірніх шкіл. Москва, 1964 рік. 416 ст. Видано 11000 прим.

Підручник для школи. Багато малюнків.

Дано 63 статтейки різних авторів.

● О. Н. Лук: Пам'ять, кібернетика, мислення. Київ, 1964 рік, 84 ст. Видано 12500 примірників.

ЕТИМОЛОГІЧНО-СЕМАНТИЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

Видання друге.

Астма — задишка, ядуха. З гр. *ás-thma* — ядуха, задишка, подув, вітер, пор. пр. *aemī* — віяти, дути. У нас відоме з XVIII ст.

Астматик, -ка — хворий на астму. З гр. *asthmatiskós* — хворий на ядуху, лат. *asthmaticus* те саме. До нас прийшло в XIX ст. через нім. *Asthmatiker*.

Астматичний — задушливий. З пр. *asthmaticós*, лат. *asthmaticus* — хворий на задуху. До нас прийшло в XVIII в. через фр. *asthmatique*. Рос. астматический.

Астра — квітка. З гр. *astér* — зоря, а квітка “астра” подібна на зорю. Лат. *astra* — зоря і квітка. До нас прийшло в XVIII ст. з нім. *Aster* або фр. *aster*.

Астрахань, -ні, ж. р., місто на лівому березі р. Волги. Це була столиця Астраханського ханства, що звалася Амстархань або Хаджитархань, що визначає “звільнений від податків” (пор. наше “слобода”). Року 1588-го Астраханню заволоділи росіянини.

Астролоб, -га — хто вивчає науку про зорі. Ст. сл. астрологъ, з гр.

astrológos, зложение: *ástron* — зоря і *lógos* — слово, вчення, рахунок. У Мат. Срезн. I. 32: астрологъ — звѣздочетъ.

Лекс. 1627 р. 356: “Астроло́г — звѣздочетъ”. “Звѣздослов или астроло́г — практикар, так же: звѣздозбрца, звѣздаръ”.

“Астро́ло́зи” — звѣздословцы. Астра бо по гречески звѣзда, а логос — слово” (Алф. XVII в. 58).

Астрологія — наука про зорі. З пр. *astrología*, зложение: *ástron* — зоря і *logos* — слово, вчення. Ст. сл. астрологія, відоме по пам'ятках з XI віку, напр.: “Дроузі в астрології” (Збірник кн. Святослава 1073 р.).

Звідси астро́логічний, рос. астрологический.

Лекс. 1627 р. 356: “Астроло́гія — звѣздословіе”.

“Астро́ло́гія” — звѣздословіе” (Алф. XVII в. 58).

Сл. поч. XVIII в.: “Астро́логія — звѣздословіе”.

Див. астрономія.

Астролябія — “кутомірний прилад, яким до XVIII ст. визначали положен-

ня небесних світил". З гр. зложення: *astron* — зоря і *labéin* — брати, вияснити. До нас прийшло на поч. XVIII ст. в формі лат. *astrolabium*, відоме р. 1688-го як астролябіум.

«Астромове есть люди, а живут в йиндійских странах (земли), а рта у них, ни усть (губ) нѣт, ни піют, ни ядят, но точію носом отыхают, тѣм и живут" (Алф. XVII в. 576).

Астронавт, -та — летун в міжпланетному просторі. З гр. зложення: *astron* — зоря і *nautiké* — мореплавання. До нас прийшло в XIX в. через фр. *astronaute*. Пор. аргонавт, аеронаут.

Астронавтика — наука про летунство в міжпланетному просторі, або: наука водіння ракетного корабля в міжпланетному просторі. З гр. зложення: *astron* — зоря і *nautiké* — морепливство. До нас прийшло на поч. 1930-х років з фр. *astronautique*.

Астроном, -но́ма — хто вивчає науку про закони зір. З гр. *astronómos*, зложення: *ástron* — зоря, звізда і *nómos* — закон. У нас відоме вже з XIII віку: астрономъ.

Лексикон 1627 р. ст. 67: "Звіздозаконник — астроном, або звіздар".

Там само ст. 67: "Звѣздозаконіе — наука звѣздарская, звѣздозорство, звѣздозаконник или астрономъ".

Астрономічний — належний до астрономії. З гр. *astronomikós* — астрономічний. До нас прийшло в XVIII в. через фр. *astronomique*. Рос. астрономический.

Астрономія — наука про будову небесних тіл чи Всесвіту. З гр. *astronomia*, зложення: *ástron* зоря і *nómos* закон. У нас відоме з XIII віку як астрономія.

Лекс. 1627 р. 356: "Астрономія — звѣздозаконіе, албо звѣздочетная семая наука 'вызволеная'". Ст. 168: Милья астрономская.

"Астрономія — звѣздозаконіе. Астрія бо звѣзды по еллински, а номос — закон" (Алф. XVII в. 58).

Сл. пол. XVIII ст.: "Астрономія — звездочетство, звездозаконіе".

Синоніма пол. XVII в.: Астрономія, Астрологія — звѣздостловіе, звѣздозаконіе, звѣздозорство.

Асфальт, -ту, — будівельний матеріял, природний чи тепер і штучний. З гр. *asphaltos* — земний клей, гірна

смола. Слово відоме в Старому Заповіті, пор. Книга Буття 6. 14, 11. 3, 14. 10, від гр. *asphalidzo* — змицяю, сковую. Ст. сл. асфалтъ, відоме в пам'ятках XII віку. Гебр.: *chemar*.

Асфальтувати — покривати асфальтом. З пр. *asphaltoo* — заклеюю, по смолою, пор. Книга Буття 6. 14. З фр. *asphalter* — покривати асфальтом. Слово відоме в нас з поч. ХХ віку. Рос. асфальтировать.

Ат, — вигук досади, незадоволення. "Ат, облиш!" — сердито відказав Гордій" (Гр. II. 51). "Ат, треба... А нацо треба?" (103). "Ат, нашо про це говорити!" Ст. II. 377. Ат, не мороч мені голови 566.

Атавізм, -му — прояви в організмі властивостей далеких предків. З лат. *atavus* прабатько.

Атака — наївальний напад на ворога, наступ. Деся з лат. італ. *attaccare* — починати бій, звідси фр. *attaquer* від *attaquer*. До нас прийшло з нім. *Attacke* на поч. XVIII віку.

Атакувати — нападати на ворога. З фр. *attaquer* — починати бій. До нас прийшло на поч. XVIII віку через п. *atakować*.

А тас! чи: тась! Вигук на качок, відігнання їх. А та́сь до води!

Аташé — молодший дипломатичний ранг (ранга) на службі в міністерстві закордонних справ. З фр. *attaché*, приєднаний, доданий, прикомандирований, від *attacher* — додавати, зложення: *à* і *tache* — гак, застібка. До нас прийшло в половині XIX віку. Слово в нашій мові незмінне: Без аташé.

Атеїзм, -му, — безбожжя, безвірицтво. З гр. *átheos* — безбожний, зложення: *a* — не, без і *Theós* — Бог. До нас прийшло в другій половині XVIII віку через фр. *atheisme* — безбожжя, бо у Франції він і розвивався до революції к. XVIII в. і під час неї.

Атеїст, -та — безбожник, безвірник. З гр., але прийшло до нас у XVIII ст. з фр. *athéiste*.

Ательé, з фр. *atelier* — майстерня мистця: живописця (маліяра), скульптора, фотографа, мистецького одягу й ін. Давнє фр. було *astelle* — стружки, і спочатку ателье була кімната, в якій було багато стружок чи покидків. Слово до нас прийшло з к. XIX віку. Слово ніякого роду, в нас не-

змінне, напр. до ательє.

Атентат, -ту фр. attentat — напад чи замах на життя чиє з політичних причин. До нас прийшло головно з XIX ст.

Атестат, -ту — посвідка про що. З лат. attestatum — свідоцтво, від attestari — свідчити, основне *testis* — свідок. До нас прийшло на поч. XVIII століття через нім. Attestat.

“Атестат зрілості” — Свідоцтво про закінчення середньої школи, яке дає право вступу до вищої школи. Вираз панує на Сході, а на Заході “Матура” (від лат. maturus — дозрілий). Пор. п. *matura*, зах. укр. матура, сх. укр. “атестат зрілості”.

Атестація — свідоцтво про що. З лат. attestato — свідоцтво, від attestari — свідчити. До нас прийшло з поч. XVIII століття.

Атестувати — свідчити про що. З лат. attestari — свідчити. До нас прийшло на поч. XVIII століття через п. *atestować*.

Атлантичний океан чи Атлантика, назва походить від гр. титана Атланта. Див. атлас. Рос. Атлантический океан.

1. **Атлás, -су** — матерія, гладенька блискуча шовкові тканини. Слово походить з араб. *atlas* — гладенький, від *talas* — гладити. Тут дані основи цієї тканини: блискуча і гладенька. До нас прийшло в пол. XV століття з тюрк., пор. тур. *atlaz*, *atlas*, так само казах., башк., уйгурське — атлас, і ін. (Шан. I. 171).

Алф. пол. XVII в. на л. 67 подає: “Аксамитъ — отлáсъ шестероличный”.

2. **Атлас, -су** — збірник мап (карт) чи яких зображень. Назва від імені старогр. титана Атланта, *Atlás*, що на голові й на руках держить небозівд, держить як кару від Зевса за участь у повстанні титанів проти Зевса.

До нас прийшло на п. XVIII ст. через нім. *Atlas*.

Слово атлас зв'язане з Атлантом через те, що р. 1595-го фламандський картограф Меркатор випустив друком атлас світу, а на окладинці подав Атланта з небозівдом на плечах, — по йому збірника мап стали звати атласом.

Атлéт, -та — людина великої фізичної сили, велет, спортсмен. З гр. *athlētēs* борець, від *athléo* — борюся, змагаюся, гр. *áthlos* — змагання, боротьба. З гр. постало лат. *athlet*, а з нього фр. *athlète* — змагун. До нас прийшло в пол. XVIII ст. через нім. Athlet.

Атлéтика — наука про спортивне змагання. З гр. *athletiké*, від *athlētēs* — змагун. До нас прийшло в XVIII столітті з фр. *athlétique*.

Атлети́чний — що стосується до атлетики. З гр. *athletikós*, від *athlētēs* — змагун. Лат. *athleticus*. До нас прийшло в XIX столітті через фр. *athlétique*. Рос. атлетический.

Атмосфера — газоподібна оболонка Землі та деяких інших планет, а також переносно: оточення. З гр. зложення: *atmós* повітря, пара і *sphaira* куля, шар. До нас прийшло в XVIII ст. через фр. *atmosphère*.

Звідси атмосферичний, рос. атмосферический.

Атом, -ма, з гр. *átomos* неподільний, — це найдрібніша частина хімічного елементу. Слово прийшло до нас з поч. XVIII ст. Спершу, до ХХ ст., вважали найдрібнішу частину неподільною, тому й назвали атом, тепер же встановлено, що атом подільний на ядро й електрони.

Звідси атомний — властивий атому. Атомник — учений, що досліджує будову атома.

Атрибу́т, -та — істотна ознака, не від'ємна ознака предмета. З лат. *attributum* додаче, долучене, від *atribuere* — наділяти, основне *tribus* — триба, істотна частина. До нас прийшло в XVIII ст.

Аттицизм, -му, з гр. *attikísmos* — витончений, образництво мови (в давнину мешканців Аттики в старій Греції). Звідси аттичний, рос. аттический.

Атут, -та — в З.У. з п. фр. В літ. м. не вживане слово, тут — кóэзир.

А-тя, — крик на зайця. А. Шиян: Гроза 109: “А-тя, а-тя! Ф'ю! почулися крики... Біг, що було сил, сполоханий заеъ”.

А́у, — вигук кликання, відомий усім слов'янським мовам, тому пра-слов'янський. Постав із поєднання двох вигуків: а і у. Між ними в укр.

моїві, як і в білор., звичайно вставляється вставнє г., див. агу.

Аукціон, -ну, — публічний розпродаж речей, продаж з торгів. З лат. *auctio* — побільшення (цини на продавану річ), від *augere* — побільшувати. До нас прийшло в пол. XVIII ст. через нім. *Auktion*. Див. лінітатія.

Аул, -лу, — татарське кочове село, з тат. “аул” того ж значення. Слово й половецьке (Дм. 524).

Аутодафé — спалення на вогні ложних творів, що робила католицька інквізиція. З лат. *actus Fidei* — акт Віри, звідси португ. *auto da Fe* — “акт Віри”. До нас прийшло через фр. *autodafé*. Слово незмінне, ніякого роду.

Афáзія — утрата спосібності говорити, з гр. *aphasia* — оніміння.

Пр. зложення: а — не, без і *fasia* — мовлення, мова, від *faino* — говорити.

Афанáсій, чол. ім'я, зах укр. Атанасій. Ст. сл. Афанасій, з гр.

Лекс. 1627 р. 336: “Аθανάσιй — безсмертен, то єст безсмертный”.

“Афана́сіє (гр.) — безсмертіє” (Алф. XVII в. 73).

Народнє Панáс, Опана́с, Паны́ко.

“Афана́тос — безсмертный” (Алф. XVII в. 626).

Афанáсія, -сії, жін. ім'я, нар. Танáська, ст. сл. Афанасія, гр. безсмертна.

Лекс. 1627 р. 336: “Αθανασίя — безсмертіє”.

Афганістán, -ну, назва держави в Азії. Назва походить від племінної назви афганців, та перс. “стан” — край, цебто: Край афганців.

Афéкт, -ту — душевне хвилювання. З лат. *affectus* — душевне хвилювання, пристрасть, нервове збудження, від *afficio* — б'ю, хвилюю, вложення: *af (ad) i facio* — чиню, роблю, побуджую. До нас прийшло в XVI ст.

Лекс. 1596. 4: Безстрастіє — нетерплене, — незневолене от афéктов.

Лекс. 1627 р. 236 ст. дає: “Страстъ, пристрастіє — порушене сердечное, афектъ”. Стр. 316: “Движеніе сердечное—порушене сердечное, аффектъ”. Стр. 4: “Безстрастіє — не зневоленіе от афéктовъ”.

Синоніма пол. XVII ст. 2: Афектъ — страсть, движеніе сердечное.

Афектáція — незвичайне штучне збудження. З лат. *affectatio* — штучне збудження, прикидання, від *affectare* — прикидатися, наслідувати. До нас прийшло на поч. XIX віку через фр. *affectation*.

Афектувáти — сильно збуджуватися. З лат. *affectare* — прикидатися, наслідувати. До нас прийшло в к. XIX віку через нім. *affektieren*. Рос. аффектувать.

(Далі буде).

† Іларіон.

Зміст 10-11 (142-143) числа за August-September — Серпень-Вересень 1965-го року місячника Українського Богословського Товариства “Віра й Культура”:

† Іларіон: Денник моєї душі. XV: У сочінній Канорі. XVI: Свобода, поема серця і душі.

Архимандрит Іов: Паломництво по Святих Місцях Сходу. Афон.

† Іларіон: Літературна мова в Галичині. Мояна монографія.

О. Прот. М. Овчаренко: Мозок і машина.

О. Д-р Володимир Левицький: Новина на Богословській Ниві. Рецензія.

Проф. П. Ковалів: Лексичний фонд літературної мови Київського періоду Х-XIV століть. Автореферат.

О. Д-р С. Сасс: Українська Патрологія. Рецензія.

Батько: Благочестиве життя. Про молодь і родину.

25-літній Ювілей нашого Первоієрарха Постанова Собору Єпископів.

Наукове й культурне життя.

Церковна Хроніка.

Наши Читачі про “Віру й Культуру” та її видання.

Усі допоможімо “Вірі й Культурі”!

Серед нових книжок.

† Іларіон: Етимологічно семантичний Словник української мови.

Хроніка українського культурного життя (на окладинці).

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., чвертьрічна 1 дол., окреме число 40 центів. Адреса: “Faith and Culture”, 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada.

(Закінчення зо ст. 2 обговорткі)

пісменника ("Культура і Життя" 4 липня 1965 р.).

● Спогади Уласа Самчука з років німецької окупації України. В журналі "Сучасність" за травень 1965 р. почався друк незвичайно цікавих спогадів Уласа Самчука з років німецької окупації України. Автор брав участь у діяльності українських культурних висланців-націоналістів в Україну і був свідком подій, яких жертвою впала письменниця і націоналістична діячка Олена Теліга, разом з чоловіком Михайлом Телігою, редактор Іван Рогач, професор Гупало, ред. Кошик, Василь Кобрин, Ігнатко, проф. Ревуцький і б. інших.

● Вийшла антологія української прози болгарською мовою. В Софії в Болгарії вийшла Антологія української прози в перекладах на болгарську мову Петка Атанасова і Ліліанни Минкової. В Антології поміщено новелі та оповідання 19 класиків української літератури 19-го і початку 20-го сторіч. Пані Наталія Семенюк-Черемшина була запрошена минулого року до столиці Софії, як консультантка при редактуванні перекладів.

● М. Кропивницький. На батьківщині М. Л. Кропивницького у Кіровограді широко відзначено 125-річчя з дня народження видатного драматурга й актора. В будинках культури прочитано лекції про його життя і творчість, у бібліотеках демонструвалися книжкові виставки. Обласний театр поновив свої вистави "Дай серцю волю..." і "Замулені джерела". У Бобрицях посаджено алею Кропивницького — 125 молодих дубків.

● М. Рильський. У березневому номері рі журналу "Наша культура" (Варшава) опубліковано ряд матеріалів, що оглядають творчу спадщину М. Рильського. Це, зокрема, статті В. Починайла "Адам Міцкевич у перекладах М. Рильського" та А. Верби "Твори М. Рильського в пресі ПНР".

● Ювілейний З'їзд Союзу Українок Франції. З нагоди 20-ліття існування Союзу Українок Франції відбувся в Парижі 3-4 липня 1965 року Ювілейний З'їзд. Участь у ньому брали: містоголова СФУЖО на Европу та представниці запрошеніх Організацій: ОУЖ-Британії, ОУЖ-Німеччини, ОУЖ-Бельгії, УЖС-Австрії. Побіч святочної та товариської програми була й ділова. В ній головну доповідь на організаційну тему виголосила містоголова СФУЖО пані Валентина Воропай, а панель на тему "За зміну нашого стилю життя" виповнила ділову частину З'їзду.

● Українці на Славістичній Конференції в Ванкувері. На цьогорічній Славістичній Кон-

ференції, що відбулася в університеті Британської Колумбії у Ванкувері в Канаді, було три доповіді на українські теми. Д-р Богдан Бощюрків говорив на тему: "Православна Церква в Україні з 1953 року", а д-р Яр Славутич доповідав на тему: "Молоді українські поети шістдесятих років". Американський учений, д-р Джон А. Армстронг, автор відомої книги про український націоналізм, у своїй доповіді дав політично-демографічний аналіз на тему: "Національність і мова в Україні". Крім славістів, у Конференції взяли участь місцеві українці, що також улаштували прийняття для українських науковців. Згадані доповіді були обговорені дискусантами: д-р Р. Олійник, п. В. Гришко і проф. В. Августин (Йоркський університет).

● VI З'їзд славістів. Український комітет славістів на своєму поширеному засіданні обговорив чергові завдання, готовуючись до VI Міжнародного з'їзду славістів, що відбудеться в Празі 1968 року, та основну проблематику славістичних досліджень на найближчі три роки.

● Закінчення Української Радянської Енциклопедії. У Спілці письменників відбулося обговорення макету 17-го тому Української Радянської Енциклопедії — "Українська Радянська Соціялістична Республіка".

● Матрикуляційні права для української мови. Українська мова на дорозі до повного зрівняння її в університеті Манітоби з іншими т. зв. модерними мовами в останньому часі, у висліді дискусії в легіслатурі та після інших резолютивних заходів Президії КУК, здобула новий і практично рішальний успіх. Від нового шкільного року українська мова буде зарахована студентам до матрикуляційних предметів.

● Українка президентом Освітньої Асоціації. Дітройтська Освітня Асоціація, яка об'єднує 11.000 учителів, вибрала своїм президентом українку, — Ольгу Шустер. Крім цього, Ольга Шустер є членом Дирекції Мішігенської Освітньої Асоціації, яка об'єднує 70.000 членів і входить в склад краєвої дирекції тієї установи. За громадську працю в рядах Союзу Українок Америки в Дітройті нагороджено її в березні цього року почесною грамотою.

● Виставка мистця Олекси Булавицького. В п'ятницю 16 квітня 1965 р. в місцевій Мистецькій Галерії Кільбрейд Брэдлей відбулось відкриття мілярської виставки картин відомого українського мистця Олекси Булавицького. Виставка тривала до 29 квітня 1965 р. Виставку відвідало багато американців й українців.

Mr. M. Woron
1714 — 26 Ave., S.E.
Calgary, Alta.

Return Postage Guaranteed by
"FAITH AND CULTURE"
101 Cathedral Avenue
Winnipeg 4, Man., Canada